

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU
ÇOCUK HAKLARI ALT KOMİSYONU
TUTANAKLARI

----0---
13 Ocak 2026 Salı
----0---

KONU

- Başkanlık sunuşları
- "Dijital Mecralarda Çocuklarımızı Bekleyen Tehdit ve Riskler" başlıklı taslak raporun görüşülmesi

13 Ocak 2026 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 16.10
BAŞKAN: Radiye SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

---- 0 ----

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çocuk Hakları Alt Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, kamu kurumlarımızın değerli temsilcileri, kıymetli basın mensupları, değerli misafirlerimiz; toplantımıza hoş geldiniz.

Alt Komisyonumuzun 28'inci Yasama Döneminin 13'üncü Toplantısını açıyorum, yeterli çoğunluğumuz vardır.

Bugün "Dijital mecralarda çocuklarımızı bekleyen tehditler ve riskler" başlıklı komisyon raporumuzu görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Neticeye ulaştırdığımız çalışmalarımızın ve raporumuzun bugün inşallah, son hâlini hep birlikte görüşüp tartışacağız. Bu raporun kıymetli bir rapor olduğuna inanıyor ve siz değerli Komisyon üyelerimizin de çocuğun üstün yararı ilkesiyle çok güzel katkılar vereceğinizi biliyorum. Bu rapor hem ülkemiz hem de dünyadaki çocuklar için sağlıklı, güvenli ve güzel bir gelecek hazırlanmasına katkı sağlayacaktır; her şeyden önemlisi çocukları dijital mecraların zararlı etkilerinden korumaya yönelik kapsamlı bir rapor olacaktır. Çocuklarımız için en doğrusunu ve en iyisini Komisyon olarak hep birlikte konuşacağız, tartışacağız ve gerçekleştireceğiz inşallah.

Gündeme geçmeden önce raporumuzun öne çıkan hususlarını dikkatlerinize sunmak istiyorum: İçinde bulunduğumuz dijital çağ her bireyi ve özellikle çocukların yaşam pratiklerini köklü olarak dönüştürmüştür. Çocuklar neredeyse doğduğu andan itibaren teknolojiye maruz kalmakta ve dijital araçlarla iç içe bir yaşam sürdürmektedir. Bu yaşamın merkezinde yer alan teknoloji çocuklarımıza eğitimden bilime, sanattan iletişime kadar pek çok alanda önemli kolaylıklar ve katkılar sağlamaktadır. Dijital eğitim platformları, çevrim içi kütüphaneler ve etkileşimli öğrenme araçları sayesinde çocuklar bilgiye daha hızlı ve eşit biçimde erişebilmekte; eleştirel düşünme, problem çözme ve üretkenlik gibi becerilerini erken yaşlarda kazanabilmektedir. Nitekim ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenen bilim ve teknoloji organizasyonları çocuklarımızın ve gençlerimizin teknolojiyle yalnızca tüketici olarak değil, aynı zamanda üretici ve geliştirici bir perspektifle buluşmalarına imkân tanımaktadır. Bu yönüyle teknoloji ve doğru rehberlik ve bilinçli kullanım çerçevesinde ele alındığında çocukların potansiyellerini ortaya çıkaran güçlü bir imkân alanı sunmaktadır ancak teknoloji bu faydalarının yanında kontrolsüz ve bilinçsiz kullanım durumunda çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebilecek riskleri de beraberinde getirmektedir. Bunlardan bazılarını saymak gerekirse; dijital bağımlılık, şiddet, pedofili, LGBTİ+ propagandalar, siber zorbalık, sanal bahis, istismar, mahremiyet ihlalleri, suça sürükleyen çeteler, terör örgütlerinin propaganda faaliyetleri ve burada saymadığımız birçok çevrim içi tehdit teknolojinin sunduğu imkânların etkin ve sorumlu bir çerçevede ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Dijitalleşme süreci, çocukların üstün yararı esas alınarak ailelerin, eğitim kurumlarının, kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin ortak sorumluluğunda koruyucu ve önleyici politikalarla yönetilmesi gereken çok boyutlu bir alan olarak değerlendirilmelidir. Birleşmiş Milletler her 3 internet kullanıcılarından 1'inin çocuk olduğunu belirtirken Türkiye'de çocuklarda internet kullanımı ise 6-15 yaş arası için yüzde 91 seviyelerindedir. Ulusal ve uluslararası raporlar, dijital çağda çocukların depresyon oranlarında artış, öz değer kaybı, dikkat sürelerinde azalma ve sosyal kaygılarında yükseliş olduğunu ortaya açıkça koymaktadır. İnternette her 10 çocuktan 6'sı tanımadığı kişilerle iletişim kurmakta, kişisel veriler kontrolsüz biçimde dolaşıma girebilmekte, hatta çok yakın zamanda yapay zekânın yaygınlaşmasıyla birlikte teknolojik oyuncaklarla çocukların mahrem alanları kaydedilmekte ve sanal dünyada çocukların yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalabilmektedir. Komisyon olarak bizlere gelen birçok talep de çocuklarımızı korumaya yönelik alınan tedbirlerin geliştirilmesi ve bu tedbirlerin hızlı bir biçimde hayata geçirilmesi yönündedir. Dijital mecralardaki tehditler konusunun siyasetin üstünde düşünülmesi ve küresel olarak bir karar alınması gerektiği kanaatindeyiz. Yalnızca çocuğun üstün yararı ilkesiyle ve hiçbir ülkenin inisiyatifine bırakılmadan Birleşmiş Milletler bu hususta acil kararlar almalı, çocukları korumaya yönelik dijital alanı düzenleyici politikaları hayata geçirmelidir. Tüm bu gerçekler bizlere de Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak acil bir müdahale alanı yaratmaktadır. Bu kapsamda Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuk Hakları Alt Komisyonu olarak geniş çaplı, detaylı bir hassas çalışmayı yürüttük. Birçok kamu kurumumuzdan bilgi aldık, bu konuyu çalışan değerli akademisyen ve sivil toplum temsilcilerini ağırladık, yurt dışı örneklerinden Dışişleri Bakanlığımız aracılığıyla bilgi ve belge istedik ve çocuğun üstün yararına yönelik neler yapılabilir, bunları hep birlikte değerlendirdik. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan çocuk koruma hizmetleri ve dijital alanda koruyucu mekanizmalar hakkında bilgiler aldık. Yerinde inceleme ziyaretimizle Emniyet Genel Müdürlüğü ve siber suçlarla mücadele birimlerinden bilgi aldık. Dijital ortamda suç ve risklerle mücadeleye ilişkin uygulamalar yerinde değerlendirildi. RTÜK, TRT ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının sunumlarıyla medya içerik, denetim ve farkındalık boyutları ele alındı ve bu değerlendirmelerin sonucunda dünya genelinde Amerika'dan Japonya'ya, İngiltere, Norveç, Fransa ve Danimarka gibi Avrupa ülkelerinden, Avustralya ve Çin'e kadar pek çok ülkeden Dışişleri Bakanlığımız aracılığıyla resmî bilgi ve belgeyi istedik ve raporumuza ekledik. Bu ülkelerde yaş doğrulama sistemlerinden ekran süresi sınırlamalarına, algoritma şeffaflığından ebeveyn iznine kadar kapsamlı düzenlemelerin hayata geçirildiği, raporlarda yer verildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak biz de aynı kararlılık ve sorumluluk bilinciyle hareket ediyoruz ve bu doğrultuda çocuklarımızı dijital dünyada korumaya yönelik kapsamlı yol haritasının ele alınacağı Komisyon toplantımızda raporumuzun öne çıkan başlıklarını sizlerle paylaşmak istiyorum. Bunlardan bazılarını değinmek gerekirse; sosyal medya ve dijital mecralarda yaş doğrulama zorunluluğu, 15 yaşına kadar kullanıcılara yönelik hizmet sunmama, 18 yaşına kadar çocuk filtreleme ve ebeveyn izni sistemlerinin geliştirilmesi, 18 yaşına kadar tüm çocuk hesaplarında otomatik ekran süresi ve gece kullanım blokajı, zararlı içeriklerin engellenmesine yönelik gelişmiş filtreleme sistemleri, dijital medya okuryazarlığının ilk ve ortaöğretim müfredatına zorunlu ders olarak eklenmesi, aile eğitim programlarıyla ebeveynlerin dijital mecralar ve teknoloji konularında bilinçlendirilmesi, yasa dışı bahse ve çocuklara yönelik işlenen suçlara artan yaptırımlar ve caydırıcı cezalar, aile kurumunun korunması ve dijital mecralarda çocuklara yönelik LGBTİ+ propaganda, dayatma ve normalleştirme faaliyetlerinin engellenmesi, çocukların kişisel verilerinin sosyal ağ sağlayıcılar ve internet sunucuları tarafından zorunlu olarak silinmesi ve korunması, KADES benzeri çocuklara yönelik acil ihbar

hattının ve uygulanmasının oluşturulması, ilgili tüm kurumlarla koordineli biçimde ulusal güvenli internet ağının hayata geçirilmesi, oluşturulacak politikaların tümünde çocuklarda unutmaya hakkının gözetilmesi, TCK 137'nci maddeye çocuklara yönelik işlenen suçlarda artırıcı hükümlerin eklenmesi ve Birleşmiş Milletlerin çocuk hakları temelinde dijital alanı düzenleyici ve çocukları risk ve tehditlerden koruyucu bir düzenlemeyi hayata geçirmesi gibi öne çıkan başlıkları sizlerle paylaşmak istedim.

Şimdi bu adımlardan her biri çocuklarımızın daha güvenli ve dijital ortamda hayata hazırlanmaları için atılacak stratejik ve yapısal reformların temelini oluşturmaktadır. Yani bu düzenleme çocukları dijital tehditlerden korunma düzenlemesidir. Bizler asla yasaklayıcı bir yaklaşımla değil çocuklarımızın üstün yararını gözeterek bir yaklaşımla süreci değerlendiriyoruz. Buradan kamuoyuna açık bir şekilde ifade etmek isterim ki 2026 yılı çocuklarımızı dijital dünyanın tehditlerinden korumaya yönelik yeni, güçlü ve koruyucu düzenlemelerin yılı olacaktır, ülkemizin teknolojik inovasyon ve güvenlik dengesinin temelini oluşturacağı düzenlemeleri hayata geçireceği bir yıl olacaktır. Gerek platformlara yönelik yükümlülükler gerek ebeveyn ve eğitim sistemi destekleri gerekse yasal çerçeve en kısa sürede hayata geçirilecek ve incelenen uluslararası örneklerden de yola çıkarak şunu net bir biçimde ifade edelim ki Türkiye bu alanda küresel standartları yakalayan değil oluşturan ülke olacaktır. Çocuklarımızın dijital mecralarda güvenle var olabilmesi sadece bir politika tercihi değil devlet ve toplum olarak tarihsel sorumluluğumuzdur. Bu yönüyle rapor çalışmamız, sosyal ve toplumsal bir meseleye çözüm getirmek adına atılmış büyük bir adımdır. "Sanal âlemin dijital yaresi" olarak isimlendirilen çocuklarımızı geleceğe hazırlamak ve olası zararlardan korumak hepimizin ortak sorumluluğu ve görevidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Çocuk Hakları Alt Komisyonumuzun devlet, aile, eğitim kurumları, sivil toplum, medya, basın ve tüm paydaşlarla ortak sorumluluk bilinciyle yürüttüğü bu süreci yine aynı bilinç ve kararlılıkla hayata geçireceğiz. Çalışmamızı bu zamana kadar olduğu gibi şeffaf ve açık bir biçimde yürütmeye devam edeceğimizi vurguluyor ve izninizle gündeme geçiyorum.

Bugün alt komisyonumuzun "dijital mecralarda çocuklarımızı bekleyen tehdit ve riskler" konulu taslak raporunu görüşmek üzere toplanmış bulunmaktayız. Rapora ilişkin bu kısa çerçeveden sonra taslak metin üzerinde söz almak isteyen üyelerimize ve tespit önerilerine ilişkin değerlendirme yapmak isteyen kurum temsilcilerimize söz vereceğim ve artık toplantımızın gündemine geçebiliriz.

Söz almak isteyenler varsa kendileri düğmelere basabilirler.

Kurumlarımızdan gelen değerli misafirlerimiz de kendilerini tanıtlarsa çok mutlu oluruz, ondan sonra soru ve cevaba geçeriz.

Evet, kurum yetkililerimiz kendilerini tanıtırken görsel basını da teşekkür ederek Komisyon toplantımızın dışına alalım, diğer basın mensupları burada kalabilirler.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Herhâlde tüm kurumlardan gelen arkadaşlarımızı tanımış olduk.

Sırayla, söz almak isteyen...

Sayın Tanal, buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım.

Değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepimizi saygıyla hürmetle selamlıyorum.

Öncelikle, raporun hazırlanmasında emeği geçen tüm arkadaşlara da ayrıca teşekkür ediyorum. Söyleyeceğim bu cümleleri bürokrat arkadaşlar lütfen ama lütfen kendi üzerlerine alınmasınlar, hepsinden de ayrı ayrı özür diliyorum eğer bu cümlelerim yanlış bir mecraya çekilecek ise.

Şimdi, Değerli Başkanım, usul açısından öncelikle sözlerim şu: Bizim burada gündemimizde baktığımız zaman raporun görüşülmesi... Biz bugüne kadarki raporlarımızı genellikle şöyle yapardık, Meclisin genel uygulaması; siz de uzun süreden beri burada milletvekilisiniz, ben de uzun süreden beri burada milletvekiliyim: Bu rapor Komisyon üyeleri tarafından görüşüldü ve görüşüldükten sonra son nihai olarak bu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur idi. Ancak şu anda bize bu rapor sunulmuş, bu raporun görüşülmesini biz alt komisyon üyeleriyle, bürokrasiyle birlikte şu anda görüşüyoruz. Bu, bugüne kadarki Türkiye Büyük Millet Meclisi İttüzüğü'nün uygulamasında hiç yeri olmayan bir uygulamayı bugün başlatıyorsunuz. Şimdi, mevcut olan bürokrasideki arkadaşlarımızdan bu raporun içerisinde görüşü olmayan tek bir kurum varsa, Adalet Bakanlığının görüşü burada yoktur. Onun dışında -şu anda ben tüm listesini aldım- bu arkadaş yani daha doğrusu bu kurumların hepsinin aşağı yukarı burada görüşleri var. Şimdi, burada görüşü olmayan, Mağdur Hakları Merkezinin görüşlerinin olması lazım, burada Adalet Bakanlığına bağlı çocuk cumhuriyet savcılarının görüşlerinin olması lazım, burada Adalet Bakanlığında aile hâkimlerinin, onların görüşlerinin olması lazım. Yani bu raporda bizim görüşünü ihmal ettiğimiz: Bir, Adalet Bakanlığı bünyesinde çocuk cumhuriyet savcıları; iki, boşanmayla ilgili aile mahkemeleri; üç, ceza ile ilgili yine aynı şekilde ve bu arada çalışan mesela barolar var; hukuk fakültelerinde çocuk mevzuatı, çocuk hukukuyla ilgili kürsüler var. Biz, bence yani eğer gerçekten ama gerçekten, amacımız zaten iyi niyet olarak bir şeyi ortaya getirmek yani bu sorunu nasıl giderebiliriz, bunu gidermek.

Onun için, evet değerli arkadaşlarımız tekrar hoş geldiler. Burada tabii ki tekrar tekrar baskı yapmanın hiçbir mahzuru, bir zararı yok ama teknik hukuk anlamında bence biz buna rapor olarak, raporun görüşülmesini demeyelim çünkü bu şekilde çıkacak olan bir rapor üst kurullara yine sunulacak, genel kurullara sunulacak, Türkiye Büyük Millet Meclisine... Bu benim sizden istirhamım Değerli Başkanım, bu raporun bu şekliyle sunulması yani baroların, her baronun, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu sınırlarda büyük baroların hepsinin çocuk hakları merkezi var. Biz hiçbir çocuk hakları merkezinin, pratikte yaşanan sorunların ne olduğunu bilmiyoruz. Çocuk savcıları var yani çocuk savcılarının hiçbirini biz dinlemedik, uygulamada yaşananları. Biz aile mahkemesi hâkimlerinin hiçbirini dinlemedik yani bu şekliyle eksik olacak. Benim sizden istirhamım, raporun tamamına yönelik çalışmam hazır, eğer devam edilecekse buna da devam edeceğim ama yok edilmeyecekse, raporu bir tarafa bırakıp arkadaşlarımızın değerli görüşlerinden istifade edilecekse görüşelim. Ben o rapora ilişkin görüşlerimi sonra da anlatıp söyleyebilirim. Ama yok, bu takdir sizin, eğer "Yok arkadaş, ben bu raporu görüşüyorum." dersiniz ben şimdi devam edeceğim rapora. Siz kararınızı verin, ona göre ben de devam edeceğim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Önce devam edin, notumuzu aldık biz de Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Peki, o zaman devam ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Zaten girişte söyledim, hep birlikte görüşelim, tartışacağız dedik yani zaten...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani usul açısından -özür dilerim- yani ben bu düğmemi yanlış iliklersem sonuç da yanlış olur yani burada usulde bir yanlışlık var. Karar sizin, Başkan ne derse ben öyle hareket edeceğim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sağ olun, teşekkür ediyorum Sayın Tanal.

Şimdi, kurumdan yetkililerimiz zaten Komisyonumuza gelip bilgi veren değerli kurum yetkililerimiz...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Var zaten bilgileri, Adalet Bakanlığının yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sorularımız olacaktır. Evet, Adalet Bakanlığımızdan aslında şeyler... Adalet Bakanlığımızdan...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yine orada da yani bu işin değerli üstat arkadaşlarımız işin mutfağında değil, mutfağında olan arkadaşlarımız bu işi... Mesela şu anda bu mecralarla ilgili ne kadar veri var? Mesela biz bunu, geçmişte Kişisel Verileri Koruma Kurulunu, BTK'yi dinledik ama oradaki sayılarda elimizde yok yani bu dokümanlarda yok. Bir düzenleme yapacağız ama elimizde bir veri yok yani bu verileri de kurumların bizlerle paylaşması lazım; özür diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bütün verileri paylaşmıştı BTK bizimle.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, burada veriler yok; bana verileri çıkarın, raporda yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Hangi konuyla ilgili veri?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hiçbir veri yok ki raporda arkadaşlar, genel ifadeler var. Yani eğer sundularsa rapora sizin derç etmeniz lazım; sunulan belge, bilgilerin buraya sunulması lazım. Mesela, Japonya gezisinde bulunan belge, bilgilerin bir kısmı sunulduğu hâlde burada eksik sunulmuş, tam sunulmamış.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Hayır, tutanaklarda var hepsi, onlardan bakabiliriz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hepsi yok üstadım, ben de Japonya'dan aldıklarımız var, isterseniz çevirelim, karşılaştıralım; eksik. Bir dosya aldık burada...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Notumuzu aldık Sayın Tanal, tamam, anladım. BTK kendi sunumunda zaten bütün verileri vermişti, biliyorsunuz bu rapor, hepsi tek tek yazıldığı zaman çok külliyat oluyor. özetlenmiş hâlde...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Külliyat olsun üstat ama yani...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Ama verilerin hepsi burada var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Var.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bana bir tane gösterin Allah rızası için, ben özür dileyeceğim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamam, gösterelim, bakalım.

Bitti mi sözünüz? Karşılıklı konuşma yapmayalım, siz buyurun, biz notlarımızı alıyoruz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Peki, devam ediyorum o zaman.

Değerli Komisyon üyeleri, bu çalışmanın sağlıklı tamamlanabilmesi için Komisyonun kimi, hangi başlıkta, neyi dinleyeceği hayati bir önem taşır. Eğer yalnızca tek tip görüş dinlersek ortaya çıkacak rapor eksik, dengesiz ve uygulanamaz olur. Bu nedenle, Komisyonun dinlemesi gereken hususları başlık başlık, somut sorularla ifade etmek isterim. Dinlenmesi gereken kurumlar, Adalet Bakanlığı, bugün üst düzeyde sayın arkadaşlarımız gelmiş, İçişleri Bakanlığından Emniyet Siber Suçlarla Mücadele; yani evet, Emniyeti, Siber Suçlarla Mücadelede biz gayet rahat, yerinde, mahallinde gittik inceledik ama orada bize sözlü ifadeler verildi, bize orada anlatıldı, eğer dinlenecekse o kurum içerisinden bugün Emniyet Siber Suçlarla Mücadelede hiçbir arkadaşımız yok yani İçişleri Bakanlığının diğer birimleri var ama sorunumuz siber suçlarla ilgili; burada o yok.

İki, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu; evet, arkadaşlarımız sunum yapmışlardı, şu anda aramızdadırlar.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu Başkanlığı aramızda yok ama burada, çok kısa açıklamaları var. RTÜK'le ilgili burada açıklamaları var ama RTÜK'le ilgili kimse yok. Millî Eğitim Bakanlığıyla ilgili var. Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla ilgili var yani kurumlar bu konuda eksik.

Bu kurumlara sorulması gereken temel hususlar: Çocuklara yönelik dijital suçlarda kaç dosya açılmıştır, kaç sonuçlanmıştır? 5651 kapsamında çocuklara yönelik zararlı içeriklerde kaldırma süresi filen kaç saattir? Yaş doğrulama ve çocuk profili sistemleri neden zorunlu değildir? KVKK bakımından çocuk verisi neden hâlâ özel ve ayrı bir rejime bağlanmamıştır? Zaten temsilcileri de burada yok. Yani bunun için söylüyorum ben. Yani gerçekten amacımız hep iyiyi, doğruyu yakalamak. Bu kurumları tek tek dinleyip bu sorularımıza cevap bulmamız gerekiyor. Rehberlik ve önleyici mekanizmaları neden çoğu zaman da devreye girmemektedir? Bu sorular yanıtlanmadan yasa yapılırsa veya bu rapor kabul edilirse kâğıt üzerinde kalır ama yani geçmişte çocukların karşılaşmış olduğu risklerle ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılmış olan raporlar var mı? Var. İşte, evet, 27'nci Yasama Döneminde sıra sayısı 214; bilişim teknolojileri bağımlılığının etkileri incelenerek çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgili bu raporda var. Bu raporda o dönem biz ilgili kurumun istek ve taleplerini, önerilerini dikkate almış olsaydık belki bu Komisyon bugün kurulmamış olacaktı. Yani işin şekli bu, bu raporda elimizde ve hatta çocuklara yönelik mevsimlik tarım işçilerinden tutun, çocuk işçilerden tutun, dezavantajlı çocuklardan tutun onlarla ilgili; depresyon yaşayan o çocukların mağduriyetiyle ilgili tutun; onların hepsi yine orada da var. Şimdi, burada dinlenmesi gerekenler çocuk savcıları, çocuk mahkemesi ve aile mahkemesi hâkimleri, adli bilişim uzmanları, "Çocuk İzleme Merkezi" dediğimiz ÇİM sorumluları; biz bunlar hiçbirini dinlemedik arkadaşlar ve konunun özü, ana özü de aslında bunlar.

Bu başlıklar altında dinlenecek olan hususlar da şunlar olmalı: Dijital şantaj ve kronik vakalarda, mevcut Türk Ceza Kanunu maddeleri yeterli midir değil midir? Yapay zekâ kaynaklı içeriklerde delil toplama mümkün müdür değil midir? Mesela, yapay zekâyla ilgili de bence bu mecrada çalışanlarla ilgili konuşulabilirdi, görüşülebilirdi, bunların görüşleri de alınabilirdi. Çocuk mağdur Yargılama

süreçleri gerçekten çocuk dostu mudur? Koruyucu ve önleyici tedbirler neden geç devreye giriyor? Yani burada bunları bizim Komisyon olarak görmezlikten gelmemiz imkânsız. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği Çocuk Hakları Komisyonu var; dinlenilmedi. Büyükşehir, baroların çocuk hakları merkezleri var; dinlenilmedi.

Bilişim hukuk alanında çalışan avukatlar var. Buradaki bilişim alanında çalışan avukatlar bu sorunların neler olduğunu hakikaten en azından benden çok iyi bilirler yani ben diğer arkadaşların, kimsenin adına söz söyleyemem ama çok iyi bilirler ve avukatlar çocuk mağduriyetlerinde hangi boşluklarla karşı karşıya kaldıklarını bilirler. Erişim engeli, içerik kaldırma, delil muhafazası pratikte çalışıyor mu? Bu anlamda çocuklara yönelik dijital suçlarda cezalar caydırıcı mıdır, değil midir? Yani bu alanda çalışan bu insanların, bu kişilerin, bu meslek sahiplerinin dinlenmesi gerekir. Bunlar yetiyor mu? Yetmiyor.

Yine, dinlenmesi gereken bilişim hukuku ve çocuk hakları konusunda çalışan öğretim üyeleri var, fakülteler var, üniversiteler var, bunların dinlenmesi gerekir. Biz burada, yani öğretim üyesi olarak -ben özür diliyorum onun şahsından- Sezen Güngör'ü dinlemişiz. Sezen Güngör, evet, burada Çocuk İçin İçerik Derneği Çiçek Yönetim Kurulu Başkanı geçiyor ama ben alanına baktım, bu arkadaşımız finansman alanında çalışmalar yapan bir öğretim üyesi. Ya, bizim konumuz çocuk arkadaşlar, bizim konumuz finansman değil ki! Yani nasıl biz kalkıp finansman alanında çalışma yapan bir öğretim üyesinin görüşlerini almışız, buraya koymuşuz? Orada dijital ürünlerle ilgili konulmuş ama bence doğru, yerinde değil. Burada bilişim hukuku, çocuk hakları, çocuk psikiyatrisi, iletişim ve medya okuryazarlığı, bilgisayar mühendisleri ve yapay zekâ; bu alanla ilgili çalışan hiç kimseyi biz dinlememişiz, bunların dinlenmesi lazım.

Dijital bağımlılığın çocuk gelişimine etkisi nedir? Yani ben bu raporda bununla ilgili bir şey bulamadım. Burada algoritmalar çocuk davranışlarını yönlendiriyor mu yönlendirmiyor mu? Bununla ilgili yine yapay zekâ kaynaklı riskler hangi hızla artıyor? Bunların etkileri nedir? Burada bilimsel veriler olmadan yapılacak olan bu rapor eksik kalacak.

Mesela, UNICEF yetkililerini biz dinlemedik yani Avrupa Konseyi çocuk istismarı ve dijital güvenlik birimlerini biz dinlemedik. Burada süremiz var mı? Var. Yani vardı süre, hakikaten de çok randımanlı kullanmadık. Avrupa'da yaş doğrulama ve çocuk profili nasıl uygulanıyor? Bunu Japonya'da gördük, işte, orada "İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı eşgüdümlü olarak biz çalışıyoruz." yani çocuğun adına eğer bir telefon vesaire alınacaksa anne baba gelecek, telefonu kim kullanacak eğer çocuk kullanacaksa çocuğun nüfus kaydına işlenecek, ona göre bu çocuğun 18 yaşına gelinceye kadar biz onu filtreden geçirmiş olacağız şeklinde bize önerilerde bulundu. Ben burada bu öneriyi bulamadım, eğer kaçırmışsam da özür diliyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Okumamışsınız.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Söylüyorum yani ben açık açık net söylüyorum bu konuları.

Evet, Türkiye'de bu modellerden hangisi başarılı, hangisi başarısız bunu net ortaya koymak lazım.

Yine, sosyal medya platformlarından Türkiye temsilcilerini, oyun ve uygulama geliştiricilerini, GSM operatörlerini dinlemek lazım. Yani biz burada GSM operatörlerini de dinlemedik, bunların da dinlenmesinde fayda var bunu biz nasıl önleyebiliriz, ne yapabiliriz diye.

Netice itibarıyla buna sadece benim çocuğum, sizin çocuğunuz girmiyor, bunların da çocukları giriyor yani en azından bunlarla ilgili bize öneri anlamında bir şeyler ileri sürebilirler. Burada biz yani kâr modelini mi tercih edeceğiz yoksa çocuk güvenliğini mi öncelikli alacağız? Tabii ki sorulması gereken çocuklarımızın güvenliği.

Sayın Başkanım, değerli vekil arkadaşlarım, değerli bürokratlar; tabii, burada bu Komisyonun sorumluluğu büyüktür. Bu rapor sadece tespit eden değil kanun teklifine, eylem planına ve denetime dönüşen bir rapor olmalıdır. Bugüne kadar Mecliste diğer raporlar raflarda kaldı, umarım ve dilerim bu da aynı şekilde olmaz. Çocukların dijital dünyada korunması bir tercih değil bir anayasal yükümlülüktür. Bu nedenle, Komisyonun dinleme sürecini geniş, dengeli ve çok paydaşlı yürütmesi, ortaya çıkacak raporun da güçlü, meşru ve uygulanabilir olması lazım. Bu hassasiyetli çalışmanın yapılmasına inanıyorum ben ve buna da inanmak istiyorum. Komisyonu bu yönde sorumluluk almaya davet ediyorum.

Hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, ben notlarımı aldım, arkadaşlar da cevap vermek isterlerse şey yaparlar. Ama bütün soruları alalım, ondan sonra cevaplarını verelim. Hepsinin cevabı var Sayın Tanal. Ama hem Genel Kurul devam ettiği için süreyi iyi kullanmak adına, Genel Kuruldaki görevimizi de düşünerek daha topluca hareket edelim diye düşünüyorum. Bu yüzden notlar aldık...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani ayrıntılı konuşulmayacaksa biz çekip gidelim yani Genel Kurul...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Hayır, sorulara cevap vermek için...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Kusura bakmayın, çocuklar...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Ya, Sayın Tanal, lütfen...

MELİHA AKYOL (Yalova) - Her şey bir olay.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Her şeyi konuşacağım Hanımefendim.

MELİHA AKYOL (Yalova) - Her şey bir olay oluyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sizin bir sözünüz varsa konuşun siz de. Ben sizin sözünüzü mü kestim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bir saniye... Bir saniye...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Sözünüzü kesen mi oldu? Yani medeni, uygar vaziyette...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bir saniye...

Sorulara cevapları topluca verelim zamanı yönetmek için dedim Sayın Tanal.

Sayın Türkoğlu, buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, çok değerli bürokratlar; hoş geldiniz.

Ben, hususen raporun geneliyle ilgili emeği geçenlere çok teşekkür ediyorum.

Kısmen, Sayın Tanal'ın bahsettiği bir kısım eksiklikleri biz de tespit ettik ama ben genel olarak konunun önemi ve aslında temennilerden, önerilerden ziyade daha yaptırımı yüksek ve aciliyet arz eden bir konu olması hasebiyle Meclisin, Genel Kurulun mutlaka bu konuyla alakalı yasa üretmesi noktasında somut tekliflerin öne çıkmasını arzuluyorum. Şöyle: Dijital mecralarda çocuklarımızı bekleyen ağır tehdit ve riskler var. Evet, gerçekten hayati bir meseleyi ve aslında ülkemizin geleceğini ilgilendiren bir konuyu konuşuyoruz. Çocuklarımızın güvenliği, mahremiyeti ve hem onların hem de memleketin, geleceğin sorunudur. Dijital dünya artık çocuklarımız için yalnızca salt bir oyun alanı değil, kontrolsüz bir risk alanına dönüşmüş durumda. Siber zorbalık, dijital istismar, mahremiyet ihlali, kumar, bağımlılık, çocuklarımızın ekranlarının ardında sessizce büyüyen ağır bir tehdit. Komisyon bünyesinde yürütülen çalışma da açıkça göstermiştir ki devletin mevcut yasal ve kurumsal refleksi dijital dünyanın hızına yetişemiyor; yetişmemiz lazım. Hantal kalma var burada. Bugün, çocuklarımızın, yaş doğrulaması yapılmayan pek çok sosyal medya platformlarında, denetimsiz oyun alanlarında ve veri güvenliği sağlanmamış dijital ortamlarda yalnız bırakıldığını görüyoruz. Soruyorum; bir çocuğun kişisel verileri, görüntüleri, hatta ruh sağlığı bu kadar savunmasızken biz hâlâ "Bildirim gelirse müdahale ederiz." anlayışıyla mı yola çıkacağız, böyle mi yol alacağız?

Bu rapor çok net bir gerçeği ortaya koyuyor; çocukları dijital dünyada korumak sadece ebeveyn çabalarına bırakılamaz. Bu, doğrudan devletin anayasal sorumluluğudur. Bu nedenle, yalnızca çocuklara özgü özel bir dijital ortamlarda çocukları koruma yasası artık bir tercih değil zorunluluktur.

Sosyal medya platformlarına sorumluluk yüklenmeli, zararlı içerikler bildirimsiz şekilde kaldırılmalıdır. Çocukların 15 yaş altı sosyal medya erişimi kesinlikle yasaklanmalıdır. 18 yaşına kadar içerikler ise mutlaka filtrelenmelidir. Yapay zekâ dâhil olmak üzere, dijital suçlarda çocuğa karşı işlenen fiiller ağırlaştırılmış suç sayılmalıdır. Unutmayalım, bir çocuğun istismarı, paylaşıldığı saniyede değil, önlenmediği anda gerçekleşir.

Dijital bağımlılık artık bireysel bir sorun değil, toplumsal bir halk sağlığı meselesidir. Ekran başında büyüyen bir nesil dikkat sorunları, uyku bozuklukları, sosyal kopuş ve ruhsal risklerle de karşı karşıyadır. Bu nedenle, dijital okuryazarlık ve dijital güvenlik dersleri ana sınıftan itibaren zorunlu hâle getirilmelidir. Sağlık Bakanlığı bünyesinde dijital bağımlılık ve çocuk ergen dijital sağlığı birimleri de artık mutlaka kurulmalıdır. Rehber öğretmen ve psikolojik danışman sayıları artırılmalıdır. Çocuklarımız sadece korunması gereken bireyler değil geleceğin üreticileri, bilim insanları ve yurttaşlarıdır. Onları dijital dünyanın kurbanı değil öznesi yapmak zorundayız. Eğer bugün güçlü bir hukuki çerçeve kurmazsak yarın çocuklarımızın karşısına yalnızca bir ekran değil geri dönüşü olmayan bir travma çıkacaktır. Bu rapor aslında bir uyarıdır genel hatlarıyla, bu Meclisin görevi ise nettir: Çocuklarımızın sağlığını ve geleceğini dijital platform kârlarından üstün tutmak zorundayız. Bu bağlamda Meclisimizi gereğini yapmaya, Komisyonumuzu da hususen daha somut, net yasa tasarılarının temellerini hazırlamaya davet ediyorum.

Emeği geçenlere tekrar teşekkür ediyorum. Meclisimize tekrar hoş geldiniz.

Sağ olun, teşekkürler Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz teşekkür ederiz.

Buyurun.

SEVİLAY ÇELENK (Diyarbakır) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; ben Komisyonun üyesi değilim, Komisyon üyesi Beritan Güneş şu anda yerelde görevli, o katılmadı. Zaten bu rapor -eğer yanılsam düzeltirsiniz- cuma günü saat 16.00'dan sonra ulaştırılmış. Hafta sonu her birimiz başka yerlerde görevliydik dolayısıyla ne raporu inceleme fırsatı oldu ne de asıl üyenin katılması mümkün oldu.

Ben Komisyonun toplantısına bir kez daha katılmıştım ama öncelikle kendimi tanıtmak isterim. DEM PARTİ Diyarbakır Milletvekili, akademisyen Sevilay Çelenk. Dijital Mecralar Komisyonu üyesi, Yapay Zekâ Araştırma Komisyonu üyesi, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi üyesi ve aynı zamanda AKPM Yapay Zekâ ve İnsan Hakları ad-hoc Komitesi üyesiyim. Bu noktada şunu söylemek isterim: Bu rapor Dijital Mecralar ya da Yapay Zekâ Komisyonunda da görüşülmedi, orayla istişare edilmedi. Dışarıdaki komisyonları bir tarafa bırakalım, kendi Meclis bünyemizdeki en ilgili komisyonlarda bile böyle bir raporun nihai bir "draft" olarak önümüze geleceğinden bilimiz yoktu. Komisyon üyesi, DEM PARTİ Milletvekili Beritan Güneş beni sık sık arayarak Dijital Mecralara böyle bir çalışma gelip gelmediğini soruyordu, ben de bir tecrübeyle her defasında "Hayır gelmeyecek, muhtemelen diğer komisyonlara, hukuk komisyonlarından birine gidecek diyordum." ve nitekim öyle oldu oysaki çok ilişkili komisyonları var bu Meclisin ve daha aralık ayında iktidar ve muhalefet partilerinden 6 kişilik bir heyet Londra'da parlamentoda yapılan iki günlük çok ciddi bir çalışmaya katılarak -mevzuat dâhil yapay zekâ, insan hakları, çocuklar ve dijital mecralarda bir koruma anlayışı çerçevesinde- oradaki parlamenterlerle ve Avrupalı uzmanlarla bir toplantı yaptı. Bu birikimi hiçbir şekilde bu raporlara dâhil edememek bu raporun da en önemli sorunlarından bir tanesi. Bir kez daha söylüyorum, iki gün önce önümüze gelmiş, emeği geçenler var olsun, kolay değil; birçok gezi, birçok inceleme gezisi ve toplantının sonucunda hazırlanmış ama medya ve iletişim çalışmaları alanında bir akademisyen olarak, aynı zamanda bir eski öğretim üyesi olarak şunu da söylemek isterim: Raporu yarım saat önce görme şansım oldu. Kabaca baktığımda bile aslında iktidar partisinin kendi birikiminin bile çok gerisinde bir anlayışa oturduğunu söylemek isterim. Neden böyle söylüyorum? Kendi uzmanlık konularımızı niye dile getiriyoruz böyle toplantılarda? Hani, belli bir yerden konuşuyorum ben de. Ben, şu anda Türkiye'de -2006 yılından bugüne kaç yıl oluyor?- yirmi yıldır uygulanmakta olan akıllı işaretler, görsel ve işitsel medya sistemlerinin üzerine oturduğu sistemi -RTÜK bünyesinde, biliyorsunuz, oluşturulmuştu, daha sonra sinema alanı da bunu devraldı- oluşturan 3 kişilik bilim kurulunun üyesiyim ve biz o dönem 1 psikolog, 1 iletişim bilimci -o zamanlar daha kariyerinin başında bir akademisyendim- ve 1 psikoterapist RTÜK uzmanlarıyla yurt dışı ziyaretleri yaparak tam üç yılda 40 sayfalık bir rapor hazırlamış ve sistemi kurmuştuk. O raporun arkasındaki anlayış, o 40 sayfalık, hâlâ sayfanızda, bizim isimlerimizle beraber RTÜK'ün sayfasında -yani iktidar partisiyle ilişkisi çerçevesinde söyledim onu- duruyor. Orada bu meseleler, rapora baktığımızda çok teknik her şey, grafikler çok genel düzeyde. Çünkü, görebildiğim kadarıyla, uzmanların dinlenmesine bağlı -yine yanılsam düzeltirsiniz- bir danışmanlık çalışması olarak yapılmış. Oysa bu raporun yazımında bizzat bu tür uzmanlıkların devreye girmesi gerekiyor.

Sosyal medyada çok sorun var ve çok vahim sorunlar var. Bu sorunları özetlemek sınırlı bir süre içinde gerçekten güç. Sadece, çocukların böyle tehlikeye açık, edilgen varlıklar olmasının ötesinde, zaten yetişkinler dünyasının ne kadar problemli

olduğunu da biz bütün platformlarda, dijital mecralarda ve sosyal medyada görebiliyoruz. Dolayısıyla, burayı böyle "Düzenleme getirdik, yaptık, oldu." mantığıyla ele almanın ne imkânı vardır ne de biz beş yıl sonra bu sorunlardan kurtulmuş olabiliriz.

Ben çok ayrıntıya girmeyeceğim raporun başlıklarına çünkü bu, usulen yanlış yani böyle bir rapor gelip bugün, hele de "Genel kurul da devam ediyor, bir an önce." anlayışıyla olamaz. Bununla sağlanacak bir çerçeveye biz bırakın çocukları, ebeveynleri bile ikna edemeyiz. O çocuklar o ebeveynleri... Bugün günümüzün çocukları bir yasakla, göz tarama ya da parmak izi ya da kimlikle girmek gibi şeyleri çok aşacak donanıma sahipler. Ebeveynlerini bile aşmamaları gerektiğini bu şekilde ikna etmemiz çok zor.

Elbette sosyal medyanın bir mevzuata kavuşması gerekiyor. Çocuğun üstün yararı belki de en öncelikli ihtiyaçlardan biri ve buna hepimiz katılıyoruz. Ben kendim de şu sıra bir sosyal medya kanun taslağı üzerinde hukukçu ve uzman arkadaşlarımın desteğiyle çalışıyorum. Her ne kadar bunları bizim muhalefet partileri olarak geçirmemiz mümkün olmasa bile, en azından böyle bir katkı yapabiliriz diye.

Bu şekilde ele alındığı sürece bizim bu sorunları çözme şansımız hiçbir şekilde yok, bunu öncelikle söylüyorum. Bu, tarihsel bir sorumluluktur. "Yaptım, oldu" mantığıyla devam edilemez bu konularda. Kendi TBMM çatısı altındaki birikimle bile bir istişareye açık olmayan bir komisyon işleyişini usulden kabul etmiyorum.

Evet, burada birçok maddeye devam edebilirim, belki de kalırım; bilemiyorum, şu anda çok karar veremedim, konuşabiliriz ama tümünü okuma şansı bile bulmamış... Ben gelmesem asıl üye de bulmamıştı, bunu da söylemek isterim. Bu şekilde olmaz, öncelikle bunu söylemek isterim.

Bir sorum şu aşamada yoktur.

BAŞKAN RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun.

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) - Değerli Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım, muhterem bürokratlar; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Bu hazırlanan raporla alakalı bir şeyleri ifade etmek istiyorum çok kısa. Gerçekten gerek yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar, toplantılar neticesinde ortaya konulan sebepler ve sonuçlar çok mükemmel olmasa da muazzam bir birikim ortaya koymuştur ama eksiktir. Neyin eksik olduğunu ben madde madde okudum, kitabın tamamını okudum. Her okuduğumda, her sayfaya geldiğimde içimde bir ses vardı: Acaba bir madde de bunu ekleyecek mi? Maalesef eklenmemişti.

"Tespitler ve Öneriler" bölümünü başlık hâlinde okumak istiyorum: "Çocukların dijital ortamlarda korunmasına yönelik mevzuat temelli öneriler, farkındalık ve biçimlendirme çalışmalarına yönelik öneriler, eğitim faaliyetlerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler, denetim ve kontrol mekanizmalarının güçlendirilmesine yönelik öneriler -bunlar muazzam şeyler- ebeveynlerin ve kurumsal bakım sorumlularının desteklenmesine yönelik öneriler, güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler..." Her birinin altında belki onlarca madde vardır. "Çocuklara yönelik sosyal faaliyetlerin güçlendirilmesine yönelik öneriler, tedavi ve rehabilitasyon sistemlerinin güçlendirilmesine yönelik öneriler; göz sağlığı problemleri ve fiziksel bozukluklar, obezite ve hareketsizlik, güzellik algısına yönelik riskler, sosyolojik etkisi; sosyal izolasyon, aile ilişkilerinde bozulma, akran zorbalığı, dijital dünyada çocuk ihmali ve istismarı, dijital dünyada çocuk ihmali ve zararları, ebeveyn davranışları, siber zorbalık, dijital alanda suça sürüklenme ve çocuklara yönelik gerçekleştirilen çeşitli suç davranışları, çocukları hedef alan terör örgütlerin, LGBT gibi yapıların ve diğer marjinal grupların tehditleri, çocuklara tehlikeli ürün satışları -bitiriyorum- dijital oyun bağımlılığı ve tehlikeli içeriğe sahip oyun siteleri, yapay zekâ ve çocuklar üzerinde etkiler, dijital okuryazarlık, dijital ebeveynlik, dijital risklerle mücadelede ebeveynlerin ve eğitimcilerin rolü, dijital risklerle mücadelede devletin rolü" diye sıralanmıştır.

Değerli hazırun, ben buna baktığım zaman her kesimin görüşüne başvurulmuş, her kurumun görüşüne başvurulmuş eksik veya farklı bir tabirle. Lakin burası Türkiye Cumhuriyeti devleti, binlerce yıllık bir gelenekten geliyoruz, hem millet geleneğinden hem de din geleneğinden geliyoruz. Biz çocuklarımızı nasıl yetiştireceğiz ve gelecek olan tehlikelerden bunları nasıl koruyacağız? Ne geleneğimize ne dinimize dayalı burada bir tek madde yoktur. Biz Japonları dinlemeye gidiyoruz, Avrupalıları dinlemeye gidiyoruz, Amerikalıları dinlemeye gidiyoruz, kendi evlatlarımızı teknolojik gelişmelerin zararlarından nasıl koruyacağımıza dair bir tek madde ben bulamadım. Oysa gerçekten bizim dinimiz hayata müdahale etmeyin bir din midir? Yani, kitabımız olan Kur'an, Tevrat gibi değil, İncil gibi, Zebur gibi değil ve diğer suhuf lar gibi değil. Hayatın her alanı için -siyaset, ticaret- sosyal hayatın her alanıyla alakalı Kur'an'da ayet var, Efendimiz'in bir uygulaması var. Çocuk nasıl terbiyelidir? Çocuğun terbiyesiyle alakalı Peygamberimiz'in o kadar önerileri var ki burada ben tamamını yazmışım ayetlerle beraber. Dolayısıyla ben burada kendi adıma söyleyeyim, üzüldüm. Yani İslam dini sadece Allah'la kul arasında olan bir din, Hristiyanlıktan gelen bir din değildir, hayatın tüm alanına müdahale eden adil bir din herkes için. Mesela, bir Müslüman çocuğunu nasıl yetiştirecek? Aynı ilkelerle bir Yahudi'nin çocuklarını yetiştirmesi özelliğini ve özerkliği de ona veriyor, bir Hristiyanlığa da veriyor. Bir ateiste de çocuğunu teslim ediyor yani ebeveyn olarak itimat edip gösteriyor çünkü her ana ve baba tabii çocuklarının zararlarını istemez ama bir genel kural ortaya koyuyor Efendimiz "..."¹ "Her çocuk -kimin çocuğu olursa olsun, hangi din ve ideolojiden geliyorsa gelsin- iman fitratı üzerinde doğuyor." "..."² "Babası ve annesi Yahudi olsa Yahudi yapar, annesi ve babası Hristiyan olsa, ateist olsa neyse onu öyle yapar." Yani burada ebeveynin ciddi bir etkisi vardır bu noktada, İslam da daha ziyade ebeveynin dikkatini çekiyor.

Değerli Başkanım, bir de burada Diyanetin keşke bir görüşü sorulmuş olsaydı yani herkesten soru sorulmuş, yanı başımızda Diyanet -hani hep bütçesinden bahsediyoruz ya- bu kadar büyük bir bütçeye sahip ama bu kadar önemli bir meselede hayatımızı, istikbalimizi, dinimizi, vicdanımızı teslim edeceğimiz bu çocuklarımızla alakalı Diyanetten de keşke bir görüş alınmış olsaydı. Onun dışında, ben başlıklara baktığım zaman, arkadaşların da ifade ettiği gibi evet, eksikler vardır ama gerçekten büyük bir çaba harcanmış, yurt dışına giden -ben rahatsızlığımdan dolayı gidemedim ama- çaba harcamış bütün arkadaşlara ben teşekkür ediyorum, gelen arkadaşlara da saygılar sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun.

1. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

2. Bu bölümde hatip tarafından Türkçe olmayan kelimeler ifade edildi.

MUSTAFA YAVUZ (Bursa) - Sayın Başkanım, ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle, bugüne kadarki çalışmalarda gerek rapora aktarma noktasında gerekse Komisyon çalışmaları noktasında emeği geçen herkese tekrar şükranlarımı arz ediyorum.

Belirtmek istediğim husus şu: Sayın Başkanım, hep birlikte Komisyon olarak, alt Komisyon olarak ortak amacımız, hedefimiz, çocuğun yararı. Hepimiz yerine göre bir anne, yerine göre bir baba ve ebeveyn olarak, bir büyük olarak bu meseleye yaklaştık. Siyasetüstü konu dediğimiz bir tarzda bunu ele aldığımızı ben tüm Komisyon üyeleri ve görevli arkadaşlar noktasında düşünüyorum. Dolayısıyla gelmek istediğim yön şurası: Eksiklikler vardır, yoktur, bence bugün bu tartışmanın konusu, zamanı burası olmamalı diye düşünüyorum. Yani eğer konuyla ilgili öneriler var idiyse bunların, rapor hâlinde düzenlenmeden buradaki Komisyon üyelerimiz tarafından dile getirilmesi durumunda, biz de daha güzeli, daha doğruyu yakalama adına böyle bir rezervle karşı karşıya kalacağımızı, olacağımızı düşünmüyorum. Dolayısıyla burada bireysel anlamda, kurumlardan ziyade kişiler üzerinden daha faydalı olur. Yani cevap gibi olmasın ama -dediğimi anlatmak açısından- Mahmut Tanal Vekilimin avukatlar anlamındaki, hâkimler anlamındaki düşünceleri bu. Bizim de uzun yıllar avukatlık yapmış birisi olarak, evet, yargıya dair bu konularda yaşanmışlıkların ve belki biraz özel ilgiden dolayı bir birikimimiz olabilir ama teknik ve teorik anlamda bunun bir bakıma Komisyonun bu çalışmasını belirleyici tarzda bir çalışma, çaba olduğunu ben düşünmüyorum. Dolayısıyla burada Bakanlık yetkililerimiz hemen hemen tüm bilgilerin havuzda biriktiği noktada olan kişiler görevleri itibarıyla. Kurumsal yaklaşımda bu tarz bir çalışmanın, uygulanan bu çalışmanın sağlıklı olduğundan bahsetmek istiyorum. Tabii ki bu çocuklarımızı dijital mecrada bekleyen tehlikeler noktasında Sayın Sevilay Vekilim dedi ki: "Biz bu tarz bir çalışmayla beş sene sonra bu meseleyi halletmiş olamayız." Bu bir hassasiyet meselesidir, hepimizin ortak hedefi keşke öyle olsa ama -Komisyonun çalışmalarını belirleme, yasallaşma ve ondan sonraki süreç noktasında bahsetmek için açtığım bir konu- şunu da unutmamak lazım: Hayat devam ettikçe, versiyonları geliştikçe, olaylar değiştikçe "Bu konuda yasal çalışma yapıldı, konu çözümlendi." şeklindeki bir anlayışın dünyada, daha doğrusu yaşamda geçerli olan bir kriter olduğunu düşünmediğimi belirtiyorum. Dolayısıyla çalışmalarımızı şu anlamda yapmak zannediyorum bizi daha az yoran ve gerçekçi durum olur: Önümüzde bir sorun var, çocuğun üstün yararına göre alınması gereken, yapılması gereken düzenlemeler var. Dolayısıyla şu anki sorunumuz ne? Çözümü noktalarında, yaşamın devam ettiği sürece, kendimize çok da bütün konuları sihirli değneklerle birden çözme gibi bir misyon yüklemek bizi yormaktan başka bir şey yapmaz. "Neden?" diye sordumuzda, bugün ülkelerin de özellikle bu anlamda yasal düzenlemelerde bulunduğunu... Raporda da var, hepimiz de çalışmalarımızda takip ettik, bir Avustralya belki bu noktada diğer ülkelere kıyasla daha radikal ve daha cesur adımlarla bir yasallaşma yoluna gitmişken, İngiltere gibi bir ülkede bu meselenin aynı netlikte ve aynı hassasiyette çözümlenemediğini ve dolayısıyla bu düzenlemelere rağmen verimli olup olmadığına dair tartışmaların hâlâ ülke içinde devam ettiği bir durumda "Biz böyle mutlak bir çalışma yaptık, sorunu tümünden hallettik." gibi bir anlayışın yanlış olduğunu ve buna dayalı çalışmaların da bizi yoracağını düşünüyorum. Dolayısıyla buradaki Komisyon üyelerimiz, yetkililerimiz, toplantıdan elde edilecek sonuçlarla birlikte, belki kendimize yeni bir rota tayin etme anlamında daha somut tekliflerle hareket edersek, adım atarsak çok daha iyi olur. Konuşmacıların çok ideal bir teorik betimlemeyle, dile getirmeyle idealize etmek istedikleri konulardan ziyade somut somut, sorun çözer şeklinde gitmek bizi daha gerçeğe ulaştırır diye düşünüyorum.

Tabii, esriyle ama netleştirmek istediğim bir konu da Mehmet Sait Yaz Vekilim "Rahatsız olduğum için Japonya'ya gidemedim." dedi. Bunu daha önceki konuşmamda da söyledim; değerli arkadaşlar, bizim Çocuk Hakları Alt Komisyonu olarak bunu siyasetüstü gördüğümüz bir noktada Japonya gitmek gitmemek, bu konuda siyasi partilerin "Biz gitmiyoruz." dedikten sonra tekrar gitmişti, işte belli yandaş gazetelerde "Milletvekillerinin dünyayı gezmek için kendilerine zemin..." Nasıldı slogan? "Dünyayı gezmek için bahane arıyor." şeklindeki manşetlere sebebiyet vermemek en azından buradaki Komisyondaki üyelerin asli görevi diye düşünüyorum. Dolayısıyla, şunu netleştirmemiz lazım: Bütün konuşmacılar bu tür çalışmaların yurt dışı örneklerinin verimli olduğuna dair kanaatlerini belirtmişken bu tür sloganik manşetlerle belki bir günlük, belki iki günlük kamuoyu oluşturma anlamında bu tür yansımaları sebebiyet vermemek de hepimizin görevi. Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına ket vurma veya frenleme noktasındaki bu tür çabalara da bizim prim vermememiz gerektiğini tekrar tekrar söylüyorum. Yani demek istiyorum ki Sayın Mehmet Sait Yaz Vekilim hasta olmasaydı da gidemeyecekti çünkü zaten orada tasarruf anlamında belli bir hassasiyet vardı, saygı duyulan bir kısmı vardı ama bunların belli gazetelerde bu tür siyasi polemik ve malzeme anlamında tekrar tekrar yer almaması konusunda hepimizin hassasiyetini tekrar yenilemek istiyorum.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun Sayın Pamukçu.

SUAT PAMUKÇU (İstanbul) - Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Konu çocuk, önemini ifade etmeye gerek yok. "Çocuk" dediğin bizim geleceğimiz. Bu kadar önemli bir konu üzerinde bir çalışma yapılmış; evet, bu çalışmanın eksikleri de olur, normaldir. Sayın Tanal, tabii, muhalefet alışkanlığıyla bardağın boş tarafını ele almıştır ama serdettiği görüşleri de dikkate almakta fayda var; o, ayrı konu.

Şimdi, bir çalışmadan bir fayda çıkarmak lazım, bir netice çıkarmak lazım; bunun da bir yolu olması lazım. "Nedir?" diye sorarsanız... Bu çalışma çok güzel bir çalışma, ellerinize sağlık, hakikaten, çok güzel bir çalışma yapılmış; eksikleri var, Başkanımın da bahsettiği eksikleri var, çok önemli eksikleri var ancak şunu söyleyeyim: Kervan yolda dizilir, eksikler de tamamlanabilir; asıl olan, bir an evvel bir neticeye ulaşmak yani bu hastalığı, bu derdi, çözmek; asıl olan netice. Dolayısıyla, bir yerden bu işe başlamamız lazım. Kervan yolda dizilir, eksikler de tamamlanır, sorun değil. Eksiklerin tamamlanması konusunda bize düşen görevler olabilir, bürokrasiye düşen görevler olur; o ayrı bir konudur, detayına girmeye gerek yok ancak benim üzerinde durduğum konu şudur: Size de bir görüş olarak iletmiştim, bu konunun önemine binaen Cumhurbaşkanlığının bünyesinde bir birimin oluşturulması lazım. Burada, raporda Siber Güvenlik Başkanlığı altında bir birimden bahsedilmiş ama bence yeterli değil çünkü konu sadece siber konusu değil çocukların geleceği konusudur, ahlaki konudur, terbiye konusudur. Dolayısıyla, konunun daha üst seviyede, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde bir kurumda değerlendirilmesi, ele alınması, takip edilmesi ve yürütülmesinde fayda görüyorum.

İlim tasniftir ve bu raporda kabaca bir tasnif yaptığımda hangi konuların Cumhurbaşkanlığı bünyesini ilgilendirdiğini, hangi konuların RTÜK'ü, İçişleri Bakanlığını, efendim, Adalet Bakanlığını, Millî Eğitim Bakanlığını ilgilendirdiği bir tasnife tabi tutup -bir kaba

tasnif yaptığımda takdim etmişim zaten- bu tasnife göre hangi kurumu hangi konu ilgilendiriyorsa o konuyla ilgili Sayın Başkanımızın kaleme alacağı bir yazıyla kuruma iletilmesi gerektiğini zaten görüyorum. Bakın, biz Komisyon olarak "Millî Eğitim Bakanlığımızın şu, şu, şu, şu konularda acilen, ivedilikle çalışması, bir neticeye ulaşması gerekiyor inancındayız. Bu, bizim takibimizdedir, size de bildiriyoruz." diye bir yazıyla Millî Eğitim Bakanlığına ve diğer kurumlara konunun önemi, ifade edildiği şekilde yapılması gerekenler de yazılacak. Biraz evvel ifade ettiğim "Kervan yolda dizilir." tabiriyle eksikleri de yolda tamamlanarak bir an önce... Çünkü çok önemli, her geçen gün çocuklarımızın aleyhine işliyor.

Bir olayda yahut da bir faaliyette, bir çalışmada önemli olan geleceğin nereye doğru gittiğidir. Bir şey yapıyorsunuz, eğer yaptığınız işin neticesinde -uzağında da yakınında da- sizin lehinize, düşündüğünüz lehte bir gelişmeye gidiyorsa devam edin yoksa bunu yapmanın bir manası yok. Şimdi, burada güzel bir çalışma yapmışsınız, elinize sağlık ama bunu bir realite, bir eyleme -sizin de söylediğiniz gibi- bir faaliyete dönüştürmemiz lazım, hem de çok acilen dönüştürmemiz lazım; zaman çocuklarımızın aleyhine işliyor maalesef.

Ben kısaca bu konuları ifade etmek istedim.

Çok teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sayın Esen, hoş geldiniz.

Buyurun, kendinizi de tanıtırmanız...

ELİF ESEN (İstanbul) - Hoş bulduk. Olur, olur tabii, Sayın Başkanım.

Elif Esen, İstanbul Milletvekili, DEVA Partisi Genel Başkan Yardımcısıyım. Aynı zamanda, Mecliste gelişen bir sivil inisiyatif olan Çocuk Hareketi'nin kurucu fikir annesi ve gönüllü milletvekilleri arasındayım. Sayın Tanal da sağ olsun, hem bilgi hem de deneyimleriyle Çocuk Hareketi'nin gönüllü milletvekilleri arasında yer alıyor. Aynı zamanda, konuyla ilgili komisyonlar olarak şunu ifade edebilirim: Dijital Mecralar Komisyonunun üyesiyim ve suça sürüklenen çocuklarla ilgili Komisyonun da yine üyelerinden biriyim.

Ben de kıymetli milletvekillerimin aslında kaldığı yerden devam etmek istiyorum. Çok önemli noktalara değindiniz. Evet, çocuk çok önemli çünkü çocuk aslında geleceğimizin sermayesi ve şu an içinde bulunduğumuz, konuştuğumuz konu da bir o kadar önemli çünkü gelişen teknolojilerle dünyadaki değişimlere uyum sağlayan, sağlamaya gayret eden Türkiye'nin içinde yetişen çocukları ve gençleri de çok yakından ilgilendiren bir konuyu konuşuyoruz. Sayın Vekilim Kur'an-ı Kerim'den bahsetti. Ben de hayatımda çok baz alırım Kur'an-ı Kerim'i çünkü Kur'an-ı Kerim bizim yaşantımızla ilgili kaideleri, kuralları da belirleyen bir metindir aynı zamanda ama Kur'an-ı Kerim'de bize şu söylenir, sık sık ayetlerde geçer: "Hiç akletmez misiniz?" diye sorar Kur'an-ı Kerim ve biz bugün burada aslında bu konuyu istişare etmek, bu konunun sonuçlarını ve geleceğe etkilerini konuşmak üzere bir araya geldik. Dolayısıyla toplantının vasfının da çok önemli olduğunu düşünüyorum. Keza, yine Zümer suresinde şöyle ifade ediyor Cenab-ı Allah, 18'inci ayet: "Allah, sözün dinleyip değerlendiren ve en güzeline uyanları doğru yolu iletmıştır." Şimdi, biz elbette bunları baz alacağız ama biz gelişen dünyanın ve teknolojinin şartlarında da o çarklarda çocuklarımızın eriyip gitmemesi, suçun faili ve mağduru olmaması için de evet, bunu baz alacağız ama gereken koruyucu, önleyici tedbirleri de almamız gerekiyor. Bize önce o öneriliyor aslında. Yine, önerilen şeylerden biri "Sen tedbirini al, ondan sonra gerisini Allah'a havale et." denir. Dolayısıyla bizim burada koruyucu, önleyici tedbirleri konuşmamız son derece önemli ama hani siz dediniz ya "Muhalefet medyası Japonya seyahatini çok konuştu." Evet, çok konuşuldu ama keşke hani onu eleştireceğiniz yere... Ben çok merak ediyordum, Japonya'dan ne tür geri bildirimlerle geldiniz, orada neyi örnek aldınız, hangi kanunu, hangi politikayı, hangi stratejiyi çok doğru uygulamışlar? "Biz de Türkiye'de bunu -bu raporla beraber- raporu dayanak alıp uygulayacağız." açıklamalarını keşke sizlerden, hepimizden ayrı bir madde şeklinde dinleyebilseydim, dinlemeyi çok isterdim. Dolayısıyla burada eleştirilecek konu var, evet, bir Japonya seyahati yapılmışsa bu Komisyona faydalarının da konuşulması gerekir.

Yine, doğru bir şey söylediniz. Çocuk sadece tek bir bakanlığın değil, birçok bakanlığın öznesi aslında ve biz... Az önce Çocuk Hareketi'nden bahsettim, Çocuk Hareketi uzmanları bir rapor düzenlediler. Başkanım, bu rapor daha şu anda natamam, tamamlandıktan sonra size de sunacağız ve kamuoyuna açacağız. Çocukları bekleyen pek çok dijital risk var ve bu risklere yönelik de yapılması gereken pek çok mevzuat değişikliği var. Biz Çocuk Hareketi bazında Sayın Aile Bakan Yardımcımızla da görüştük, onlar bu önerileri bizden dinlediler, bir kanun teklifi düzenlemesi geliyor. Ümit ediyorum ki hem bu rapor ama son şeklini almış ve önerileri de içine yedirmiş rapor... Ben görmedim, üyesi olmadığım için bilmiyorum. O sebeple birtakım aslında merak ettiğim sorular da var ve o soruları sizlere de sormak istiyorum çünkü çocukların dijital ortamda karşı karşıya kaldığı riskler bireysel. Hani "anne-baba" dediniz ya, ebeveynler, evet, çok önemli. Bireysel ebeveyn denetimi veya çocuğun iradesine bırakılacak meseleler değil aslında. Bu riskler daha büyük ölçüde platformların tasarım ve iş modelleri tarafından üretiliyor.

Genel yaş yasakları ilk bakışta güçlü bir çözüm olarak bize gözükse de çoğu durumda riski ortadan kaldırmıyor, yer değiştiriyor ve denetimini zorlaştırıyor. Asıl ihtiyaç çocukları dijital hayattan dışlayan yasaklar değil, dijital ortamları çocuklar için güvenli hâle getiren, bağlayıcı düzenlemeler. Bu çerçevede, öncelik 16 yaş altı genel yasaklardan önce çocuk verilerinin korunmasına yönelik özel ve güçlü bir yasal çerçevenin, dijital çocuk verileri yasası oluşturulmasıdır. Yapay zekâ ve algoritmik sistemler çocuklar açısından acil düzenleme gerektiren yüksek risk alanlarıdır. Bu konu yasak tartışmalarının gölgesinde bırakılmamalıdır. Çocukların yalnızca korunmaya değil, katılıma, mahremiyete ve ifade özgürlüğüne de sahip olduğu unutulmamalıdır. Dijital politikalar bu dengeyi gözetmelidir.

Az önce dedim ya size hani tek bir bakanlık... Sayın vekilim... Sayın vekilim, Meclise gitmeyi düşünüyorsunuz ama burada önemli şeyler konuşuyoruz ve ben sizin konuşmanıza atıfta bulunarak konuşuyorum.

SUAT PAMUKÇU (İstanbul) - Kulağım sizde.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yine, Çocuk Hareketi olarak Cumhurbaşkanlığına bağlı bir ajans öneriyoruz. Bu ajans bakanlıkları takip eden, üzerine düşen görevleri yeterince yerine getirip getirmediğine bakan, etki analizleri ve performans değerlendirmeleriyle sonuç odaklı işleri takip eden ve zincirleme birbirine bağlayan bir ajans tekniği... Yani bir zincir varsa o zincirin bir tek zayıf halkası olmamalı ki biz çocuğu koruyabilelim özellikle bu teknolojik etkilerden. Öyleyse Millî Eğitim Bakanlığı, Aile Bakanlığı, kolluk güçleri

tarafında İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı -eğer bir ihmal ve istismar varsa Sağlık Bakanlığı- ilk öncelikli Bakanlar olarak işin içinde olmalı.

SUAT PAMUKÇU (İstanbul) - TRT...

ELİF ESEN (İstanbul) - Onlara da bağlı başkanlıklar. İşte, onun için, bugünün modelinde işleyen Türkiye'de Cumhurbaşkanlığına bağlı bir ajans, ulusal izleme sistemi, koruyucu, önleyici tedbirlerle çocuğu ve aileyi izleyen, projekte eden ve risk analizleriyle, risk haritalarıyla riskli aileleri ve çocukları koruyacak, önleyecek bir sistem öneriyoruz. Bunu öneriyoruz, zaten sürekli hem Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonunda da önerdik, burada önerdik, yine, keza -Engelli Komisyonundaydım- Engelli Komisyonunda da... Bütünleşik bir sosyal hizmet modeli gerekiyor. Öyleyse güvenli dijital ortam, çocukların dışlandığı değil haklarının korunduğu, seslerinin duyulduğu ve sorumluluğun çocuklara değil sistemi kuranlara yüklendiği bir ekosistem olmalı.

Bununla ilgili birkaç sorum var, hızlıca da sorup konuşmamı bitiriyorum.

16 yaş altına yönelik genel sosyal medya yasaklarının, çocukların dijital risklerden fiilen korunmasını sağladığına dair raporda Türkiye'ye özgü somut etki verileri var mı?

Yasakların çocukları da denetimsiz, kapalı ve görünmez dijital alanlara ittiğine dair risk değerlendirmesi yapılmış mı? Rapora giren buna benzer veriler oldu mu?

Türkiye'de faaliyet gösteren sosyal medya platformlarının çocuklar için güvenli tasarım "Safety by Design" yükümlülüklerine dair öneriler girdi mi rapora?

Sonsuz kaydırma, otomatik oynatma, yoğun bildirim gibi bağımlılık yapıcı tasarım unsurlarına ilişkin çocuk kullanıcılar özelinde herhangi bir sınırlama zorunluluğu önerildi mi? Nasıl yapılacağına dair görüşler raporda yer aldı mı?

Çocukların kişisel verilerinin ticari amaçlarla işlenmesi ve profillenmesine ilişkin mevcut KVKK uygulamaları konusunda raporda hangi görüşler var?

Çocuklara yönelik hedefli reklamcılığın sınırlandırılmasına dair özel bir düzenleme gündeme geldi mi?

Algoritmik öneri sistemlerinin çocukların ruh sağlığı, dikkat süresi ve davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin Türkiye'de yapılmış bağımsız çalışmalar var mı? Bunlar rapora girdi mi yoksa Komisyon olarak bu tarz bir çalışma ilgili kurumlara önerildi mi raporda?

Yine, son olarak, dijital politikalar oluşturulurken çocukların görüşlerinin alındığı kurumsal ve sürdürülebilir mekanizmalar oluşturuldu mu?

Biz Çocuk Hareketi bünyesinde çocuklar için çocuklarla çalışma prensibiyle hareket ediyoruz. Her komitede çocuklardan görüş alıyoruz, çalışmalara aktif katılım sağlıyorlar. Çocuk Alt Komisyonunun düzenli bir çocuk danışma kurulu fikri var mı diyerek sorularımı neticelendirmiş olayım.

Teşekkür ediyorum, hem Komisyonun uzmanlarına, size teşekkür ediyorum hem de buraya gelmiş Değerli Müdürlerimize, Başkanlarımıza da ayrıca emeklileri için teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Keşke geleceğinizi bilseydik raporu gönderirdik size.

ELİF ESEN (İstanbul) - Evet, rapor ulaşmadı bana ne yazık ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Musa Bey, buyurun.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) - Sayın Başkanım, ben de başta Komisyon Başkanım olmak üzere bütün üyelerimize, uzman arkadaşlarımıza, bu sürece katkı sağlayan bütün bürokratlarımıza, akademisyenlerimize çok teşekkür ediyorum.

Aynı zamanda, Suça Sürüklenen Çocuklar Komisyonu üyesi olarak da çocuklarımızın gündemde olmasını, sürekli gündemde tutulmasını geleceğimiz açısından oldukça olumlu görüyorum. Tabii, yeter ki bunun içinini doldurabilelim. Bu konuda da Türkiye Büyük Millet Meclisine, bize çok iş düşüyor. Eksikliklerimizle beraber ben oldukça da iyi gittiğimize inanıyorum.

Bir kere her şeyden önce -az önce Sayın vekilimiz söyledi, Japonya, orada biz de vardık- gerçekten şunu gördük: Biz özellikle dijital ortamda suçla ilgili mücadelede Japonya'dan geri değiliz, hatta ileri taraflarımız var, onun gururunu yaşadık orada.

ELİF ESEN (İstanbul) - Ne tür ileri taraflar mesela? Örnekler verir misiniz?

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) - Yani mücadelede onlardan daha önce yasal düzenlemeler yapmışız, onlardan daha iyi uzmanlara sahibiz, çok daha erken müdahale edebiliyoruz ama şunu söyleyeyim: Ajanstan bahsettiniz, gerçekten benim de gördüğüm, diğer Komisyonunda da şahit olduğum bir şey var; her konuda yetişmiş kadromuz var fakat bunların koordinasyonu ilgili güçlü bir ajansa ihtiyaç var, zaten raporda da belirtilmiş, mutlaka bunun için bir an önce harekete geçirilmesi lazım. Bence bu Komisyonun da yapabileceği, yapması gereken en önemli şey bu, bunu başarabilirsek büyük iş başarmış oluruz çünkü her bakanlıkta bu konuyla ilgili ilgili birimler bence özveriyle çalışıyorlar ama ben koordine eksikliği olduğuna inanıyorum veya kimin, nerede, ne zaman olaya dâhil olacağına, orada geç kalınmış olabiliyor ama güçlü bir ajans kurulursa, o koordinasyon sağlanırsa ben, bu konuda, Türkiye daha hızlı mesafe alır diye inanıyorum. Bu Komisyondaki bütün uzman arkadaşlara da gerçekten teşekkür ediyorum, Komisyonumuza da teşekkür ediyorum. İnşallah hayırla sonuçlanır çünkü hepimizin niyeti şu: Çocuklarımızın geleceğini kurtarmak, Türkiye'nin geleceğini kurtarmak. Başarılı olacağımıza inanıyorum Sayın Başkan.

Teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Buyurun.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) - Ben de herkesi selamlıyorum.

Daha önce İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun üyesiydim, her ne kadar şu an üyesi olmasam da konunun önemi itibarıyla bugün burada olmak istiyorum.

Öncelikle, Komisyon üyesi birçok milletvekili arkadaş söyledi ama tekraren söylemek gerekir: Biz, çocukların, sosyal medyayla, dijital ortamlarla, ekran bağımlılığıyla, eğitimle ilgili birçok probleminin olduğunun, bir sorun tanımlı olduğunun farkındayız. Burada Komisyon üyesi olan, sürekli takip eden Beritan Vekilimizin de bu konuda birçok söylemi ve durumu var. Ancak çözümün, son dakikada katılımı dâhil etmeyerek, dar bir zamana sıkıştırarak hatta bahsi geçen o ziyarete partimizin üyesinin katılımını dahi

gözetmeyerek daha katılımcılığı en baştan zorlaştıran bir yöntemle gidilmesini açıkçası doğru bir yöntem olarak kabul etmiyoruz. Uzun bir rapor; çok ayrıntısıyla ve karşılaştırma yapma imkânı bulmadan, ilgili komisyonlarımızda tartışmadan bir değerlendirme meselesi yapıyoruz ancak bahsini ettiğimiz, hepimizin ortaklaşmış olduğu sorunun çözümü bugün sadece bu raporla değil, bu rapordan önce Aile Bakanlığının getireceği bir yasa teklifiyle basına duyurulan, "internet yasağı" olarak servis edilen bir yasaklama mantığıyla çözülemeyeceğini açıkçası söyleyelim. Yani 11'inci yargı paketindeki çocuklarla ilgili meseleler, biraz önce Sayın Esen'in ifade ettiği, bahsi edilen alt komisyonlar, kurulan araştırma komisyonunun önüne çıkan veriler... Narin Güran'la ilgili hazırlanan komisyon raporunda bile meseleyi dijital şiddete, cinsel istismara odaklamaya çalışan bir zihniyeti aslında bir ortak aklın farklı yerlerde kendi istediğini yansıtabilme, komisyonlara ve araştırma komisyonlarına yansıtabilme meselesi olarak görüyoruz. O nedenle, bu raporu çok umutvar, çok takdir eden bir yerden, diğer Komisyon üyeleri gibi açıklayamayacağımız bir yönüyle açık...

Bir önleyici politikalar meselesi var, daha önce de bu konular gündeme getirildiğinde ifade edilmişti. Bizlerin de DEM PARTİ çocuk komisyonumuzun da ifade etmiş olduğu kimi önleme yolunun ya da önleyici tedbirlerin ifade edilmesiyle ilgili bir mesele var. Çocuğun üstün yararı bu raporun ana gövdesi ve ana mantığı ancak çocuğun üstün yararı; özgürlüğü, katılım, koruma, onun fikrinin alınabilmesi, kendi verilerini koruyabilecek meseleyi çocukların özne olması olarak odaklamak gerekirken burada biraz daha korunması gerekenler, güvenlik odaklı, kontrol edilmesi gerekenler üzerinden bir okumayla karşı karşıya kalıyoruz. Burada dengeleyici bir unsur söz konusu... Ya da dengeleyici bir mantık olmadığını ve bu rapora istinaden bir yasa çıkarılacaksa bu yasanın da benzer mantıkla çıkarılması gerektiğini açıkça ifade ediyoruz. Burada çocukların dijital, maruz kaldıkları bağımlılıklar ya da tehditler kadar bu ülkede yoksulluk, çocukların yaşamış olduğu eğitimden yoksulluğa, maruz kaldığı suçlardaki cezasızlık oranından birçok meseleye kadar çok daha temel meseleler var.

Burada "yasak" diye ifade ediyoruz ama raporda da kısmi olarak bazı yerlerde tam olarak yasak olarak geçmese de bizim bunun hukuki karşılığını sormamız gerekir yani buradan ifade edilen bir erişim kısıtlılığı meselesi mi, bir idari tedbir meselesi mi, nasıl bir mesele olacağı meselesi raporda çok geniş ve ucu açık bir şekilde bırakılmış ve otomatik olarak 16 yaş altı herkese bir yasaklama mantığı... Ama şurada sormak gerekir: Hem Çocuk Koruma Kanunu'nun ilgili yönetmeliğinde hem de TCK'nin ilgili yönetmeliğinde 12-15 yaş arası çocuklarla ilgili bir kusur yeteneği ve raporu değerlendirmesi yapılır. Bir ceza verilirken bile 12-15 yaş çocukların suç ve cezayı ayırt etmesi kabul edilmişken burada dijital meselelerde 16 yaş çocukların otomatik olarak -raporda geçtiği kısmıyla ifade ediyorum- ayırt etmeyle ilgili bir kapasite sorunu varmış gibi ele alınması hem bir çelişki, tutarsızlık hem de gerçek anlamda çözüm mantığını çok kolaycılığa ve yasakçılığa giden bir mantık olarak ifade ediyoruz. Burada çocukları bir özne olarak değil... Yani "Kimlerden görüş alındı, nasıl alındı?" diye Sayın Esen sordu, tekrar etmeyeceğim. Çocuklar özne olarak değil koruma mantığıyla ele alınıyor. Daha önce "risk" diye ifade edilen "dark web" ya da farklı meselelerde çok daha korumasız ve kontrolsüz alanlara yönlendirilebilme riskini de göz önünde bulundurduğumuzda buradaki meseleyi daha önleyici tedbirler alan, daha kontrolü ve denetimi artıran, gerçek anlamda önceki Komisyon üyemizin yapmış olduğu önerilerle ve burada tartışılan diğer önerilerle beraber -ki bizim bu raporun tamamına olmasa da bir kısmına şerhimiz olacak- bu konularla beraber daha derli toplu olarak ele alınmasını ve toplumda "yasaklama" diye basına servis edilen, bahsi geçen yasanın da gerçek anlamda önleyici tedbirleri öncelikli bir biçimde ele alan, yasaklama mantığını toptancı bir yaklaşımla göstermeyen, daha şirketlerin yapısal sorunlarını da dikkate alınacak, çocukları daha özne ve aktif bilgiye erişim olarak ele alabilici bir mantıkta ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

Tekrardan teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Teşekkür ederim.

Bir on dakika ara verelim, ondan sonra tekrar toplantımıza devam edeceğiz.

Sağ olun.

Kapanma Saati: 17.31

Açılma Saati: 17.43

BAŞKAN: Radiye SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli)

----- 0 -----

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Toplantıyı açıyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkanım, iki dakikalık bir süre verebilir misiniz?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Konuşmak için mi? Tamam, soru nihayetinde mi, bir değerlendirme mi yani kurumlarımız cevap versin, ondan sonra mı söz alırsınız?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yok, şimdi, belki onunla birlikte bir bütün olur, eksik bir şey varsa veya yanlış bir şey varsa. Zahmet olacak...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Estağfurullah.

Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Çok teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Şimdi, burada rapor, evet, aslında bir iyi niyet belgesi niteliğinde ama biz şunu isteriz raporlarda: Uygulanabilir bir yol haritasının gösterilmesi lazım. Uygulanabilir bir yol haritası olmaktan uzak. İyi niyetle hazırlanmış bir iyi niyet belgesi ama burada şuna da dikkat etmek lazım: Benim elimde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi var. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12'nci maddesi çocukların görüşlerine saygı. Düzenlenecek olan bir düzenlemede bunlara vesaireye yer verilmesi gerekirken bu yok, ifade özgürlüğüyle ilgili yok, düşünce ve inanç özgürlüğü burada yok. Ama burada hani biz diyoruz ya, kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilgiye erişim; işin bam noktası burası aslında. Burada da 17'nci madde: Her çocuk kitle iletişim araçları vasıtasıyla güvenilir bilgiye erişim hakkına sahiptir. Televizyon, radyo, gazete ve diğer iletişim araçları; işte, bu diğer iletişim araçları içerisinde, bu kapsama bu dediğimiz dijital mecralar vesaire de giriyor. Çocukların anlayabileceği bilgiler sunulmalıdır, devletler çocukların kendilerine zarar verebilecek içeriklerden korunmasına yardımcı olmalıdır. Buradaki eksiklik bu. "Bu millî eğitimlerde, okullarda komünistler yetişiyor. Biz en iyisi bu okulları kapatalım." demişti bir bakan yani bu okullarda komünistler yetişiyor diye komple okulları kapatalım zihniyetinin aynısını biz de "Aman, tüm çocuklara kapatalım." dersek Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 17'nci maddesini ihlal etmiş oluruz. Yani burada toplam, toptancı bir yaklaşım değil, çocuk haklarıyla ilgili bizim işte, evet, yine Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 42'nci maddesi, haklara ilişkin bilgilendirme, bununla ilgili Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin, Çocukları Koruma Kanunu'nun hükümlerini de göz önüne almamız lazım. Raporda hangi maddenin ne şekilde düzenlenebileceği hususunda Ceza Kanunu'nun hangi maddesi, Kitle İletişim Kanunu'yla ilgili hangi maddesi, işte, iletişimle ilgili hangi maddesi, KVK'yle ilgili hangi maddesi yani açık seçik, bize hap, aspirin gibi şunlar şunlar düzenlenmeli ama bir de öneri de sunmalı. Yani ucu açık, genel bir ifadeyle eksik görüyorum ama zaten başta söyledim, herkesin emeğine sağlık. Burada kurumla ilgili yani arkadaşlar "ajans" diyor, ben ajansa katılmıyorum. "Ajans" dedikleri yani sorumlulukları olur ama burada bakanlık, kurum net belirlenmeli ve burada uygulama takvimi de net belirlenmeli. Yani diğer raporlar da var, hakikaten dünya kadar Meclisin çalıştığı raporlar var ama uygulaması olmadıktan sonra burada bir temenni şekline dönüşmemeli.

Teşekkür ederim, saygılarımı sunarım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, çok teşekkür ederim ben de değerlendirmeleriniz için, eleştirileriniz için. Kurumlarımızdan yetkililerimiz söz almak isteyip cevap vermek isterlerse kendilerini tanıtarak...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür dilerim, bizim bu sorularımız kurum yetkililerine değil, biz rapora yönelik söyledik yani burada...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Ama mesela dediniz ki: "BTK'nin verileri yok."

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Eksik tabii ki.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Eksik var; mesela, ona cevap vermek isteyebilir. Adalet Bakanlığımızla ilgili eleştirileriniz oldu, onları hatırlıyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Adalet Bakanlığına bir eleştirim yok, Adalet Bakanı hiç yok, görüşleri yok.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Yetkilileri burada, onlar cevap vermek isterlerse söz alsınlar, ondan sonra da değerlendirmemize geçelim.

Abdulkerim Bey, buyurun.

BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ABDULKERİM GÜN - Doktor Abdulkerim Gün, BTK Başkan Yardımcısı.

Sayın Başkanım, sayın vekillerim, kıymetli hazırım; hepimizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Öncelikle, Sayın Mahmut Tanal Vekilim "Veri yok." dedi ama sayfa 75'te BTK'yle ilgili veriler var. Mesela, güvenli internet hizmeti ve güvenli internet merkeziyle ilgili verilerimiz, araştırma raporlarımız, oradaki veriler var, onu söylemek istiyorum.

Bir de erişim engeliyle ilgili sayın vekilimizin sorusu oldu. Rapordan bağımsız olarak şu anda 5651 sayılı Kanun'da Sayın Vekilim, dört saat meselesi var, dört saat kavramı var, erişim engelinde de içerik çıkarmada da dört saat uyguluyoruz.

Çocuğun üstün yararı ilkesini az önce DEM PARTİ'li vekilimiz de sordu, orada bir geçti. Bizim onuncu ve on birinci yargı paketinde şöyle bir şeyimiz oldu: 5651 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinde Anayasa Mahkemesi tarafından idarenin takdir yetkisinde bulunan içerik çıkarma yetkisi iptal edildi. Yaklaşık on beş ay oldu, on beş aydır içerik çıkaramıyoruz. Örneğin, internet ortamında iki kavram var. Birincisi, erişim engelleme yani "abc.com" isimli bir sitenin engellenmesine erişim engeli diyoruz burada tamamen ağının engellenmesine. Bunda bir sorunumuz yok, bunu resen yapabiliyoruz kurum olarak ama bir sosyal medya platformundan yahut da başka bir yerden bir içeriğin çıkarılmasını şu an resen gerçekleştiremiyoruz. Burada belirli noktalarda sansür meselesi gündeme geliyor. Bunu defaatle söyledik ama tekrar söylemekte müsaadeniz varsa ben yarar görüyorum. Katalog suçlar olarak addedilen en başta çocuğun cinsel istismarı, pornografi yani müstehcenlik bizim müstehcenlik tanımımız sadece pornografi, içinde -affedersiniz- erotik yok, yalnızca pornografi var, yasa dışı bahis bugün çok fazla karşımıza gelen ve bağımlılık noktasında dikkat çeken bir unsur, uyuşturucu gibi suçların olduğu, en başta çocuğun üstün yararı ilkesinin gereği, sonra gençlerimizi ve ailemizi korumak adına oluşan

bu 8-9 maddelik suç paketi, bizim katalog suçlar yalnızca idarenin takdir yetkisinde. Burada, tabii, bunu "sansür" olarak addetmek gerçekten üzücü bir kavram. Biz bu yetkiyi... En son onuncu yargı paketinde, haziranda Komisyondan geçti; Genel Kurul gündeminden çıkarıldı. Yine, iki üç hafta önce, geçtiğimiz ay on birinci yargı paketinde maalesef yine çıkarıldı. Tabii, burada bir hassasiyet var. Öncelikle, hani, amiyane -benim 3 kızım var- ben 3 kız babası olarak gerçekten bunun çıkmasını çok yürekten istiyordum. Niye? Çünkü Sayın Başkanım, sayın vekillerim, şu anda belli platformlarda, örneğin, özellikle bu içerik çıkarma yetkimiz gittikten sonra Türkçe porno -affedersiniz- unsurları çok ciddi artmış durumda ve tabii ki hem akademik olarak hem de güncel yaşama baktığımızda maalesef ki görünür oldukça çoğalan unsur bunlar. Burada ciddi şekilde müdahale kısıtımız var. Hani, bu katalog suçların sadece "sansür" olarak addedilmesi gerçekten incitici, bundan tekrar burada bahsetmek istedim.

Son olarak yaş doğrulama noktasından da bahsedeyim. Az önce Aile Bakanlığımızın bahsettiği yasa teklifinde yaş doğrulama meselesi var, inşallah o da yakın zamanda gelir.

Teşekkür ediyorum.

Arz ederim Sayın Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ÜNSAL OSMAN AÇIKGÖZ - Efendim, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben son dönemdeki güncel gelişmelerden biraz bahsetmek istiyorum çünkü rapordaki bazı öneriler karşılanmış durumda. Bunlardan bir tanesi, Sayın Başkanımın bahsettiği gibi, bir sosyal medya düzenleme taslağı çalışması; Sayın Bakanımız geçen ay burada arz ettiler zaten. Yakın zamanda onun nihai hâle gelerek kamuoyuyla paylaşılmasını umuyoruz.

Bir diğeri: "KADES benzeri bir uygulama" denildi, onu kurmuş durumdayız; 16 Aralıkta bunun lansmanı yapıldı Sayın Bakanımız tarafından.

Çocuklar Güvende internet sitesini kullanıma açtık, aynı zamanda bunun bir cep telefonu uygulamasını kurmuş durumdayız. Burada eğer çocuk bir şiddete, istismara ya da akran zorbalığına maruz kalıyorsa bu sistem üzerinden Bakanlığımıza bildirimde bulunabiliyor. Eğer bir şiddet ya da istismar vakası varsa 183 ekiplerimiz bununla ilgili gerekli müdahaleyi, gerekli yönlendirmeyi yapıyor. Akran zorbalığıyla ilgili olarak da biz il müdürlüklerimizle itibat hâlinde gerekli sosyal incelemeyi yaptırıyoruz gerekli olması durumunda.

Aynı şekilde, son dönemde çocukların dijital ortamda korunmasıyla ilgili bir eylem planını Cumhurbaşkanına teklif ettik, bunun yakın zamanda çıkmasını bekliyoruz. Burada da gene kurumsal koordinasyonda ciddi yol katetmeyi umuyoruz. Aynı şekilde, dijital okuryazarlıkla ilgili STK'lerle, üniversitelerle beraber bazı önlemler öngörüyoruz.

Çocuk katılımıyla ilgili bazı hususlara değinildi. 2013 yılından beri aslında bizim çocuk komitelerimiz ve çocuk katılım mekanizması olarak çocuk danışma kurullarımız var; bunlar yılda 2 defa, düzenli olarak toplanıyorlar. Bunlarda biz dijital ortamda çocukların korunmasını birkaç defa da gündeme getirdik, çocukların katılımını sağladık. En son 26. Ulusal Çocuk Forumu'nu da dijital dünyada çocuk hakları üzerine gerçekleştirdik, bununla ilgili çocuk katılımını devamlı şekilde sağlıyoruz.

Bunun haricinde, çocukların yaşam becerilerinin güçlendirilmesiyle ilgili 0-6 modüllerimizi tamamlamış durumdayız. Burada, dijital ebeveynlikle ilgili modüllerimiz bulunmakta. 7-18 arası için de hazırlıklarımız devam ediyor. Bu yıl içinde bu modülleri yürürlüğe koymayı planlıyoruz.

Teşekkür ederim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Başkan, özür dilerim, değerli üstadım ayrıntılı söylediği için...

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ÜNSAL OSMAN AÇIKGÖZ - Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hani, biz "sorumlu kurum", arkadaşlar "ajans" dedi. Sizce acaba sorumlu kurum hangi bakanlık olmalı veya ajans mı olmalı? Düşünceniz, tecrübeleriniz nedir?

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ÜNSAL OSMAN AÇIKGÖZ - Efendim, Türk bürokrasisi, biliyorsunuz "bağlı, ilgili, ilişkili kuruluş" mantığını çokça oturmuş durumda. Bir ajans olduğu zaman, tabii, bu modellerden hangisine uygun olacak, onu iyi kurgulamak gerekiyor yani çok paydaşlı bir durum olduğu kesin. Bir ajans kurulduğu zaman...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Orada hiç sorun yok. Verim alabilmek için, verimli olmak için -yani, sorunu birisinin üstlenmesi lazım- ne olmalı yani hangi... İçişleri Bakanlığı mı olur, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı mı olur, Milli Eğitim Bakanlığı mı olur, Adalet Bakanlığı mı yani bu koordinasyonu sağlayacak üst kurum kim olmalı?

ELİF ESEN (İstanbul) - Hiç biri değil aslında Değerli Vekilim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - İşte, bilmiyorum yani arkadaşlar daha iyi bilir herhâlde.

ELİF ESEN (İstanbul) - Yani, üstte bir ajans ve o ajans orkestra şefliği yapacak.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ÇOCUK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI ÜNSAL OSMAN AÇIKGÖZ - Efendim, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz var, burada da Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Dairemiz var; aslında bahsedilen konuların bir kısmı burada tamamlanıyor. Bir ajans olursa, tabii, faydalı olabilir ama görev çatışması ve görev çakışması da Türk bürokrasisinde çokça karşılaştığımız bir sorun. Buna sebep olabilir mi? Buna sebep olmaması için çok iyi kurgulanması, görevinin çok net tanımlanması gerekir diye düşünüyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen var mı?

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ÇETİNKAYA - Sayın Başkan...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI MEVZUAT GENEL MÜDÜR YARDIMCISI MURAT ÇETİNKAYA - Sayın Başkanım, kıymetli milletvekillerimiz; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ben mevzuat açısından konuya değinmek istiyorum Sayın Başkanım.

Biz Aile Bakanlığımızla 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nu yanılmıyorsam geçen yıl detaylı bir şekilde ele aldık. İlgili kurumlardan görüşlerin büyük kısmı geldi, değerlendiriyoruz Sayın Başkanım; onun eksiklikleri ve yenilenmesi noktasında teknik çalışmalarımızı yapıyoruz.

Bir diğer husus, Sayın BTK Başkan Yardımcımızın dediği gibi, özellikle bu oyun sağlayıcı ve çocukların internette oyuna erişimine ilişkin olarak Aile Bakanlığımız ve BTK'yle bir çalışmamız var, ayrıntısıyla ilgili Sayın Genel Müdürümüz bilgi verdi; çocukları korumaya yönelik orada daha ayrıntılı yükümlülükler getiriyoruz. 2022'de aslında ek 4'üncü maddede -(7)'nci fıkrada sanırım- çocuklara yönelik bir düzenleme getirilmişti; çocuklara özgü, ayrıştırılmış hizmet sunma konusunda gerekli tedbiri alma yükümlülüğü kılınıştı sosyal ağ sağlayıcılarına ama gelinen noktada bunun da yeterli olmadığı değerlendirilecek ki sosyal ağ sağlayıcılarının yanı sıra oyun sağlayıcılarına yönelik de teknik çalışmalarımız devam ediyor Sayın Başkanım.

Ayrıca, bahisle ilgili de gündeme gelmişti dijital; ona yönelik de şu an ham hâli ama teknik olarak o da gündemimizde Adalet Bakanlığı olarak.

Bunun dışında, rapora ilişkin, Sayın Başkanım, biz özellikle bu mevzuat değişikliği hususunu da değerlendirdik. Onların bir kısmı... Kişisel verilerle ilgili hususta çalışma yapılabilir Sayın Komisyonumuz uygun gördüğü takdirde, çocukların kişisel verilerinin korunması noktasında.

Diğer hususlarla ilgili olarak, birçoğunda Aile Bakanlığı ve BTK'yle çalıştığımız hususlarla çakışan noktalar var. Biz bunları, çalışmalarımızı teknik olarak ete kemiğe büründürdüğümüz noktada uygulayıcı hâkim, savcılarımızla ve Yargıtayla, ilgili bölge adliye mahkemesinin ilgili daireleriyle istişare ederek yüce Meclisimize, Sayın Bakanımıza arz etmeyi planlıyoruz.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O zaman bu raporun yani Adalet Bakanlığının bu çalışmalarının gelmesi bizim için faydalı olacak sanki Başkan.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet.

Ben şöyle bir şey önereyim izin verirseniz Sayın Tanal, sözünüz bittiyse eğer.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Estağfurullah.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Şimdi, birçok soru geldi, eleştiri geldi; mümkün olduğunca not aldım, cevap vermeye çalışacağım. Arkadaşlarınız eğer değerlendirirlerse, cevap vermek isterlerse onlara da söz veririm ama genel olarak, şimdi, kurum yetkilimiz de söyledikten sonra bende oluşan fikir şu: Bence Komisyon olarak ilgili bakanlıklarımıza, bakanlarımıza heyet olarak gidelim; raporumuzun onları ilgilendiren kısımlarını kendilerine arz edelim; orada yine bir beyin fırtınası, bir istişarede bulunalım derim. Bu zaten üstünde çalışmaya, tekrar geliştirmeye, tartışmaya yönelik nihai bir rapor değil. Velew ki konu o kadar derin, geniş, kapsamlı; her gün yeni bir teknolojik gelişmeyle birlikte bulduğumuz çözümlerin, önerilerimizin boşa çıktığı bir alan; yurt dışındaki örnekleri incelediğimizde de bize gelen bilgi ve belgelerde de ortaya çıkan bu. Aldığınız bir önlem ertesi gün yapılan bir teknolojik bilişim, yazılımla birlikte etkisiz hâle geliyor; o yüzden -sanırım Suat Vekilimiz söylemişti- bir dakika bile vakit kaybetmeden, acil bir eylem planıyla başlayıp yeni gelişen sorunlarla mücadele edecek şekilde devam eden bir Komisyon olacak bence bu alan, bu süreç. Bizim aslında sürekli çalışacağımız bir alan olacağını bugünkü toplantıda anladım. Mesela, 23 Ekim 2024'te başladık raporumuzu hazırlamaya; o zaman yapay zekâyla ilgili gündemimiz de çok fazla değildi, yeni yeni girmişti. Yapay zekâlı oyuncaklar artık tartışılıyor. Yapay zekâyla birlikte, şimdi, çocuklar... O görüntüleri kullanarak nasıl cinsel istismar yaptıklarını, işte, itibar suikastı yaptıklarını görüyoruz yani her geçen gün yeni bir zorlukla, yeni bir problemle karşılaşılıyor; o yüzden, ben hızlı davranıp ama aceleye getirmeden bir an önce başlamamız gerektiği düşünüyorum. Zaten bu süreçte de Aile Bakanlığımız, Ulaştırma Bakanlığımız hemen vaziyet alan... Millî Eğitim Bakanlığımız, keza Adalet Bakanlığımız biz Komisyon raporuna başladığımızda hemen vaziyet aldılar, hemen uygulamaları yapabilecekleri, kendi bünyelerinde yapılacak uygulamaları hayata geçirdiler. Bir çocuğumuzu kaybetmek çok büyük bir sayıdır. Bir sayısı bizim için çok büyük bir sayıdır. O yüzden bizler bir an önce yapıcı, pozitif bir yaklaşımla süreci ele almamız lazım ki Komisyon üyelerimizin bu yaklaşımla davrandıklarını düşünüyorum ama yine de isterseniz kısaca bahsetmek istiyorum. Sayın Tanal oldukça uzun şeyler söyledi ama BTK'nin verileri 71'inci, 76'ncı sayfada var. Psikolog ve psikiyatristlerin önerileriyle ilgili Profesör Doktor Murat Okçu'nun bu alanda çalışması, hatta o dönemde yapay zekâ gündemde değilken yapay zekâyla ilgili en az kırk dakika bize sunum yaptı, onların verileri de var 124'üncü sayfada, 127'nci sayfada, 135'inci sayfada, aynı zamanda, Profesör Emine Nilay Pembecioğlu da kendisi bu konuda bir sunum yaptı ama raporun içinde Saatçioğlu, Sayın Demirtaş, Özdemir, Mazılı, Gültekin gibi birçok psikolog ve psikiyatristlerin yaptığı araştırmaların verileri de mevcut; o da 16'ncı sayfada, 29'uncu sayfada, 30'uncu sayfada ki daha çok var, ben kısaca özetliyorum. Japonya'yla ilgili de veriler 160 ve 161'inci sayfada var, 169'da var, 165'te var, devam ediyor. Yani ben aslında şöyle de düşündüm: Arkadaşlar, biraz daha iç kısmı azaltıp daha nasıl çözüm üretilebilir bir rapor yani onları daha detaylı ele alacağımız bir rapor olsun diye aslında bir tartışma yaşamıştık uzman arkadaşlarımızla ama bu bilgileri de koyduğumuz iyi oldu. Mesela, DEM Milletvekili Sevilay Hanım Londra'daki incelemeden bahsetti. Bizler Dışişleri Bakanlığımızın aracılığıyla birlikte, resmî yazışmalarla birlikte ilgili bakanlıklarından, hükümet düzeyinde kişilerden Londra'da yapılan uygulamalarla ilgili detaylı bilgi ve belge aldık, o da raporumuzda mevcut. Sadece Londra değil, uygulama yapan bütün Avrupa ülkelerinden bunu istedik. Aynı şekilde, Asya'daki ülkelerden de istedik çünkü her bir örnek bizim için önemli, deneyimleri bizim için çok önemli çünkü az önce bahsettim, sizler söylersiniz, inanırsınız, bu konuda ifade ediyorsunuz, bu alan çok zor bir alan, her an bir gelişmeye açık bir alan, teknolojik gelişmelerin hızına yetişmenin çok zor olduğu bir alan.

"İlgili bakanlıklara not iletilmedi." dedi Suat Bey burada -kendisi yok- evet, az önce dediğim gibi, ilgili bakanlıklara heyetimizle birlikte gidelim, raporumuzdaki önerileri bir toparlayalım ve kendileriyle istişare edelim. Yetkilileri de Bakanımız toplasın, bunun çözüm üreteceğini düşünüyorum.

Elif Esen'in dertlenmesini biliyorum, Sayın Vekilimizin. Geleceğini eğer ifade etseydi -ben de düşünemedim- raporu çok öncesinden verirdim, katkı sağlayacaklarına da inanıyorum.

ELİF ESEN (İstanbul) - Sağ olun, teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Ayırt etme mantığı... Nevroz Hanım bahsetmiş aldığım notlarda. Çocukların ayırt etme özelliği... Burada tabii, eğitimciler var, psikologlar var, 15-16 yaşına kadar somut ve soyut kavramları çocuklar, özellikle erkek çocukları, kız çocuklarına göre biraz daha geç kavrayıp o ayrımı yapamadığı için biz zaten o mantıkla birlikte 15-16 yaş... Yani kendi keyfimize göre değil, Avustralya, Norveç, Amerika bunları zaten uygulamış. Bu anlamda zaten bununla ilgili bir cezai yaptırım... Çünkü biz öyle bir kısıtlamaya daha gitmedik yani "Bununla ilgili bir cezai durum var mı, bununla ilgili bir sorun yaşanmış mıdır?" gibi bir soru sordu. Zaten bu uygulamaya geçmediğimiz için bununla ilgili elimizde bir veri yok.

8'inci maddede KVKK'yle ilgili bir düzenlememiz var, 0-18 yaş grubuyla ilgili, arkadaşlar onları bana iletmiş. Daha çok anlatabileceğimiz çok şey var ama ben bu bilgilerle sizleri boğmak istemiyorum, her soruya doğru verebilecek cevabımız var. En iyi raporu, en iyisini, en mükemmelini hazırlamak sizlerle birlikte olacak. Elbette ki hazırladığımız... Birlikte de hazırlasak yine daha iyisi yapılabilir mi, burada tartışmaya açık. Yapılabilir ama bir dakika vakit kaybetmeden, çocuklarımızın bu konudaki, buradaki istismarını, çocuklarımızı korumak adına yola girmemiz gerekiyor. Zaten bu konuda da az önce de bahsettim, Aile Bakanlığımız, Ulaştırma Bakanlığımız, Millî Eğitim Bakanımız ve İçişleri Bakanlığımız özellikle bu konudaki suçlarla ilgili kurdukları daire başkanlığının da yaptığı çalışmalar çok önemliydi. Her bir koldan hepimiz buna çözüm bulmak isteği, arzusu içindeyiz. Bu konuda da bir samimiyet olduğunu da görüyorum.

Ben çok teşekkür ederim katkılarınız için.

Bence ilk toplantımız, bundan sonraki kurumlarımıza, ilgili bakanlıklarımıza ziyaret olur diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim, mümkünse bu toplantıyı bitirelim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bir dakika... Kısa... Uzatma olunca söylerim Başkanım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Evet, kurumları, bakanlıkları ziyaret etmeye evet ama madem bu şekilde zamanımız var, benim sizden istirhamım, bu Türkiye Barolar Birliğinin Çocuk Hakları Komisyonu var ve diğer üç büyük baro var; İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır veyahut daha sizin başka önerileriniz de olabilir, onları da ziyaret etmekte fayda var ama bunu bu ziyaretleri yaparken sizden istirhamım şu...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Baro ziyareti mi?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Evet, çocuk hakları özellikle.

Yani bu raporları önceden gönderip "Arkadaşım, bu konuyla ilgili sizin görebildiğiniz önerileriniz nelerdir, neler değildir?" bunu sunmakta fayda var.

Bir de aynı şekilde, Türkiye'deki hukuk fakültelerinde bu konuda çocuk hukuku dersini veren öğretim üyelerine bence raporları yine önceden verip veya kardeşim, bu konuda öneri...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Çocuk hukuku...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Evet, çocuk hukukuyla ilgili.

Yani var bu konuda kürsüler Değerli Başkanım. Yani bunlarda da...

MELİHA AKYOL (Yalova) - Başkanım, karar yeter sayısı var, oylama yapsak...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamam, cümlesini bitiriyor Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Özür dilerim.

Bu arada değerli bakanlıklara da gidilebilir ama bakanlıkların elinde bu rapor muhtemelen vardır. Yani en azından gitmişken hazır bir şekilde gitmekte fayda var, hatta çocuk savcılarında da gitmek lazım bence, eğer Bakanlık izin verirse tabii, yoksa onlar bize açıklama yapamayabilirler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Peki.

Mustafa Bey'e söz veriyorum.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Bu konuda bence işte, benim o konuşmamda bahsettiğim bu kurumları da ziyaret etmekte fayda var.

Teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Notumuzu aldık, sağ olun.

Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Sayın Başkanım, sayın vekillerimiz, değerli hazırun; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Raporun hazırlandığı günden bu yana Millî Eğitim Bakanlığımızda raporda bulunan bazı bilgilerle ilgili değişiklikler oluştu. Biz bununla ilgili notlarımızı hazırladık, yazılı olarak Başkanlığımıza arz etmeyi uygun görürüz eğer müsaadeniz olursa.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Onaylama imzalatıyor, bunu imzalamıyoruz, bu onaylanmaz ki daha görüşüyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Efendim?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Onaylama yok ki. Bunları konuşacağız. Burada onaylama imzalatıyor, onaylamıyoruz ki şu anda. Bunu "Diğer bakanlıklara gelince konuşacağız." dediniz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Konuşacağız. Zaten üst komisyonda tekrar görüşeceğiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Ama böyle olmaz ki. Anladım ama şimdiden onaylamak gibi bir şey olmaz ki. O zaman bu... Ya, arkadaşlar, hem "Gideceğiz." diyorsunuz hem burada "Onaylayalım." deyip imza attırıyorsunuz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Komisyon raporumuzu olgunlaştırmak için yapılan bir çalışma.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Hatipten özür diliyoruz ama bu böyle olmaz ki. Madem gidilecekse şimdi onaylanmaz. Gidip görüşüp...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Komisyon raporumuz tekrar devam eder, tekrar başka bir rapor olarak devam ederiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Böyle şey mi olur arkadaş!

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Barolar üzerine konuşuruz, onu da görüşürüz burada.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O zaman kusura bakmayın, bu gaz alma olur, ben muhalefet şerhi...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Alt komisyon taslak raporumuz üzerindeki görüşmeler sona ermiştir. Şimdi...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yedi günlük süre verin, muhalefet şerhi için yedi günlük süre istiyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tamamdır.

Ben tamamlayayım.

Bakin, Sayın Tanal, siz de çok tecrübeli bir vekilsiniz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Üstat, onaylamayı imzalatıyorsunuz millete ya!

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Bir ifade edebilir miyim?

Bakin, raporumuz yeniden daha devam edebilen, yeni eklemeler yapılacak bir rapor...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - O zaman onaylayalım, niye şimdi onaylıyoruz?

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Biz başlatalım süreci, bir dakika...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Olur mu öyle şey? Önce imza atalım, çalışmaya devam edelim, böyle bir şey olur mu ya!

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Peki, ben okuyorum, siz şerhinizi koyun.

Alt komisyon taslak raporumuz üzerinde görüşmeler sona ermiştir.

Şimdi taslak raporumuzun oylamasına geçmek istiyorum.

Bugünkü toplantıya ilişkin özet, tespit ve değerlendirmeler dercedilmek kaydıyla redaksiyon yetkisiyle alt komisyon çalışmalarının bir raporla İnsan Hakları Komisyon Başkanlığına sunulmasını oylarınıza sunuyorum. Karar yeter sayısı toplantıya katılanların salt çoğunluğudur, burada 4 milletvekilimiz mevcut olduğu için oylamaya sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Alt Komisyon raporumuzun oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Hayırlı olsun.

Muhalefet şerhi vermek isteyenlerin yedi gün sonra 20 Ocak 2026 Salı günü Komisyonumuza teslim edilmesini istiyoruz ve not olarak ekliyorum, Komisyonumuza ek raporlar düzenlenebilir, görüşmelerimize devam edeceğiz. Yani bu canlı, büyüyen, devam eden bir süreç, nihai bir rapor değil, ek raporlarla da sürece devam edebiliriz.

Sayın Tanal, görüşeceğiz.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Siz Meclise yeni bir şey düşürdünüz yani efendim...

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, teamülleri değiştirmeyi siz CHP'den öğrenirsiniz.

Mustafa Bey'in...

Maalesef, ne yazık ki çalışmalarımızı bu yüzden tam yapamıyoruz sürekli muhalefetin yoklama istemesinden dolayı.

Çok özür dilerim, buyurun Sayın Mustafa Otrar...

Kayıtlar devam ediyor, buyurun...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Yani 262 milletvekiliniz var, niye gelmiyorlar; 280 kişi gelmez mi? 150'si gelmiyor, gene bize kalıyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Evet, buyurun, mikrofonunuzu açıyorum.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖZEL EĞİTİM VE REHBERLİK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ MUSTAFA OTRAR - Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri; tutanaklara geçmesi açısından manidar olabilir diyerek kısa bir ekleme yapayım. Rapor taslağının hazırlandığı günden bu yana Millî Eğitim Bakanlığının raporda bulunan bazı bilgilerle ilgili değişen bir görüntüsü var, bunları biz maddeler hâlinde hazırladık, Komisyonumuza, Komisyon Başkanlığına arz edeceğiz. Örneğin 299 tane olan rehberlik araştırma merkezi bugün 303 tane, yaklaşık 40 bin olan rehber öğretmenimizin sayısı bugün yaklaşık 44 bin tane. Bu hususların raporda güncellenmesine ihtiyaç duyduğumuz için bir tür tashihat bağlamında bir yazılı metin şeklinde değerli Komisyonumuza, Komisyon Başkanlığına arz etmek isteriz.

Arz ediyoruz.

Teşekkür ediyorum emekleri için.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Tekrar söylüyorum Sayın Tanal, diğer milletvekili arkadaşlarım, kurumlara gideceğiz, ek bir rapor olarak...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Biz gelmeyince oylamaya sunuldu bu teklif, hukuk sistemine aykırı, kanun yapmaya aykırı. Bugüne kadar ben on beş yıldır milletvekiliyim, hiçbir komisyon böyle yapmadı; önce imza, sonra gezip dolaşalım, böyle bir şey yok!

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Üst komisyonumuz var, burası alt komisyon.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Olsun alt komisyon yani ben böyle bir uygulama görmedim on beş yıldır hayatımda ya.

ALT KOMİSYON BAŞKANI RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU - Sayın Tanal, teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 18.12